స్వార్థదేశార్థక్రియలు

సార్థకక్రియ లన నర్థములు రెండు. తనకు సంపదలఁ దెచ్చునది; దేశవిభూతి నుద్ధరించునది యని. ఇందు రెండవ యర్థమే ప్రధానము. ఏవృత్తిఁగాని నిరాఘాటముగ నింద్యమే యనుట కష్టమేమైనను కాలదేశ వర్తమానంబులం బరిశీలించి దేశానుకూల వ్యాపారముల నాశ్రయించుట కర్తవ్యంబు.

ఉంఛవృత్తి

ఈప్రపంచమున నెక్కడను లేని వ్యవహారంబొకటి ఈకర్మభూమిలో ప్రబలమై యున్నది. అదియే దన ఉంఛవృత్తి. ఇది యనర్థ ప్రతిపాదక మనుటకు సందేహము లవమాత్రమును లేదు. బెల్లము గొట్టిన ఱాయివలె చియ్యచే నిగనిగ లాడువారు తామ సోమరిపోతులై యుండుటయేకాక ఇతరుల కష్టార్జితంబుం దినుటయు, వీరింజూచి కర్మిణ్యులును జీతమునకన్న భిక్షమే యెక్కువ యని పనులు చాలించి వివిధ వేషంబులతో దేశాటనంబుఁ జేయుటయు నిత్యాది విపత్తులు మనవారు మూర్ఖులై, పాత్రాపాత్రత గణింపక దానము లిచ్చినను పుణ్యము వచ్చునని, యెంచుటవలనఁ గలుగుచున్నవి. దేశార్థపరిహీణత, దొంగతనము, ఆలుబిడ్డలను వదలుట, సోమరితనము, కైతవము మొదలగు దౌష్ట్యములకు నీమూఢభక్తి ముఖ్యకారణము. దేశమునకు దౌర్భాగ్యముఁ దెచ్చి పాడుసేయుట పంచమహాపాతకములకన్న మించిన పాతకముగాన ఈ విపరీతదానములచే

స్వర్గలోక ప్రాప్తియగు ననుట సత్య మెన్నటికిని గాదు. ఘరోప
కార మనఁగా తాత్కాలికోపకారము గాదు. మఱి ధ్రువంబును
దేశమునకు నెడరు గలిగింపనిదియు నైన యుపకారము. దేశ
మునకు నపకారముఁ జేయుట దేశస్థులకును ఇఁక ముందు
బుట్టఁ బోవువారికిని అవధి గల్పించుట గాదె! ఇందఱికిని
ఎగ్గాచరించి తాము మాత్రము తటుక్కున స్వర్గమునకుఁ
బోవుదురేని, అట్టి స్వర్గములో నెందఱు దేవతలు ప్రతిమాలు
కొన్నను వీరిపొత్తున మానము గలవాఁడెవ్వఁడును సహవా
సముఁ జేయ సమ్మతింపఁడు. ఆ స్వర్గమును మనదేశ మట్లే
యుండు నేమో! ఏమీ! హిందూ మహాజనులఁ బట్టిన
మౌఢ్యము. శ్రీకృష్ణులు బోధించినది ఫలాపేక్ష లేని పని. వారి
శాస్త్రముద్ధరింప నవతారమెత్తిన యుత్తమ వర్ణులాచరణమునఁ
బ్రకటించునది పనిలేని ఫలాపేక్ష. ఇయ్యది సిగ్గునకుఁ దొలఁగిన
వృత్తియని యైన రోయక, తమ్ముమాత్ర మావేశించిన హక్కు
నియు గౌరవ విశేషమనియు వారు తలయెత్తికొని తిరుగుటఁ
దలఁపోయ నీ రాజ్యమున నెక్కు మతమే కాదు మానమును నిలు
వక పోయెనో యని సంశయింప వలసి యున్నది.



పంద్రెండవ ప్రకరణము

మూలధనము, అనఁగా, పుంజీ

"మాలకరి పుష్పములఁ గోయు మాడ్కిఁ దేఁటి
పువ్వుఁ దేనియఁ గ్రోలెడు పోల్కిఁ (మొదలు)
గందకుండంగఁ గొనునది కార్యఫలము
బొగ్గులకుఁ బోలె మొదలంటఁ బొడువరాదు" (భారతము).

నిర్వచనము

ప్రకృతి పౌరుషములవలె ఆద్యంబుగాకున్నను అర్థశాహాశ్యమునకు మూలధనం బతి ముఖ్యంబైన కారణంబు గావున దీనిని కొందఱు మూలాధారతుల్యమని యంద్రు. అయినను స్వభావమునకును బురుషునకును దరువాతి దనియు ఫలస్వరూపమయిన దనియు తెలియుట సుగమమే. సాధారణములగు ఫలంబులకన్న నిద్దానికిఁగల యుజాగుణం బేమన్న ఫలములప్పుడే వినియోగమునకు దేఁబడి నశించును. మూలధన మన్ననో ఇతర ఫలప్రాప్తికి నుపకరణముగఁ బ్రయోగింపఁ బడును. నేరుగ ననుభవమునకుఁ దేఁబడక సుఖము అగు ఫలములను గడించుట-

యందు ప్రయోగింపఁబడు వస్తు సమూహంబు మూలధనంబు నాఁబడు.

మృగములు కష్టమున జీవించునవిగాని యురువులం బ్రోఁగు చేసి తద్ద్వారా మఱింత సంపాదించు నేర్పుగల యవి కావు. పశుప్రాయులైనవారును మేకంబులట్లు అద్యోదినముల చింతఁ దప్ప ముందునాళ్లఁ గూర్చి యోచింపరు. నాగరికతతో భావి ప్రజ్ఞయుఁ బరిణతిఁగనును.

తొలుదొల్త మూలధనముం గూడఁబెట్టుట కష్టసాధ్యము గాని సులభముగాదు. తమయొక్కయుఁ దమవారియొక్కయు బోషణమునకుఁబోఁగా ప్రాప్తవిత్తములలో బీదలకేమి మిగులఁ గలదు? ఒక్కతూరి యేతీరుననో మిగిల్చికొన్న యెడలఁ దరువాత మిగులఁబెట్టుట కష్టముగాదు. మిగుల మిగుల మిగిలించుట సులభము. కూలివాండ్రు దినమునకు ఒక యణానైనఁ జేర్పఁజాలరు. లక్షాధికారులు నూఱులకొలఁది మూటలుగట్టుదురు. అనఁగా నీ రాసులలో అధికవృద్ధిన్యాయము చెల్లుచున్న దనుట. కావుననే యొక్కతూరి ముందునకు వచ్చినవారు సథసర మని బహుత్వరలో పైనికెక్కుటయు వెనుకఁబడినవారు వారలం జేరఁజాలక ఇంకను అధఃపతితులై పరితపించుటయు నగుచుండుట. ఐరోపాఖండము మిగులఁ జిన్నదియయ్యు దానికన్న నెన్నియోమడుంగులు విస్తీర్ణతను దాల్చిన ఆసియాఖండమును వెలకుఁగొనునంత లక్ష్మీయుతంబై

యుండుటకును, మనము వెనుకంజిక్కి దౌర్భాగ్య చక్రవర్తులుగ నుండుటకును ఇదియే మూలంబు. మనము ఒకింత సేకరించు లోపలవారు పదింతలుగను రెండింతలు సేకరించు లోపలవారు, ముప్పదింతలును జేర్చిపెట్టుచు నానాఁటికి మనకును వారికింగల యంతరమును నిడివిఁ జేయుచున్నారేగాని కుఱుచగానిచ్చునట్లుగానము. ఇప్పుడు పదేఁడులలో మన దేశమునందు సుమారు 10 కోట్లు ప్రయోగింపఁ బడియె. ఇంగ్లాండులో దూదిసరకుల వ్యాపారమునకు ముఖ్యస్థానమైన మాంచెస్టర్ అనునొకపట్టణమునందే ఇంతకన్న ద్విగుణరాశి నుపయోగించిరి. ఐనోపా వారితో సమాన పదవిఁ బడయవలయునన్న వారికన్న మనమెన్నియోంతరము లెక్కు వగఁ బాటుపడవలయు.

మూలధనోత్పత్తి

ఏకారణము చేతనైన ఫలాతిశయము ప్రాప్తించునది మితంబుగ భోగించి మిగతదానిని సెలవుఁజేయక పునరుత్పత్తికై ఉంచుటచే మూలధనము సిద్ధించును. చేతులతో గువ్వలఁ బట్టి జీవించువాఁ డొకఁడుండె ననుకొందము. వాని కొకనాఁడు పక్షులమితముగఁజిక్కిన కొన్నింటిని భుజించి తక్కినవానితో వేఁటకు సాధనములైన విల్లును అమ్మును గొనినను సరే. లేదా మఱునాఁడు భుక్తికి దక్కువలేనందున పక్షుల వెగకుట మాని విల్లునమ్ములను రచియించినను సరే పుంజమేర్పడు. ఈగుణంబునకు వితరణ మనిపేరు. వితరణమనఁ దానుదినక నొకరికిని బెట్టక

భూమిపాలు చేయుటగాదు. సమయావమత్తుములం బాటించి ఇంకను గూర్చ నుద్యమించుట.

మూలార్థసిద్ధికి హేతువులైన ధర్మగుణంబులు

వితరణమునకు సహాయభూతంబులైన గుణంబు లెవ్వియన (1) దీర్ఘదర్శిత్వము. ఇయ్యది నాగరికాగ్రేసరులయెడ సహజమై యుండు. తక్కిన మనవంటి వారి కనవరతానుష్ఠానముచేతఁగాని యలవడదు. రాఁబోవు కాలమునకు వలయు సాధనముల నిప్పటి నుండి సిద్ధపఱుపఁ గోరుట మంచిది యని యోచించిన మాత్రాన లాభంబు లేదు. ఎఱుకతో నడకయు నుండవలయు. ఎఱిఁగి వంతన నడత తనంతట కుదురుననుట యసత్యము. ధైర్యమును గూర్చి వ్యాఖ్యానముచేయ నందఱును సమర్థులే కాని పిఱికితనము లేనివారు కొందఱే. ప్రవర్తనము గరిష్ఠత నొందవలయునన్న క్రమము దప్పక సాధించుటయే సాధనము. వేఱొండు లేదు. కొందఱు జనుల విద్యావంతులఁ జేసినఁజాలును. సన్మార్గావలంబనంబు విధిలేక తనంతట అనుగమించును అని భావించెదరు. ఇది వెఱ్ఱితలంపు. ఇది నిక్కమేయైన ఇప్పటి కాలపు బి. ఏ. ఎం. ఏలు బయటనొకమాటయు నింట వేఱొక మాటయుఁగా ద్విజిహ్వులై యేలయున్నారు? కావున నభ్యాసమే అన్నింటికిని శ్రేష్ఠంబు.

(2) సాహసము. అనఁగా ఫలసిద్ధి నిశ్చయముగాదు. కావున మొదలు మునిఁగినను మునుఁగని యనుధైర్యము. ఐరోపావారి

సాహసమే మనవచ్చును! బలాఢ్యులై వెలుఁగుటకుఁ బూర్వమే ఇండియా, చీనా, జపాన్, మున్నగు పరరాజ్యములలో వాణిజ్యార్థము ప్రవేశింపఁ బూనిరి. తేజోనిధులకు కాలాకాల నిర్ణయ మున్నట్లు కానము.

(3) సంఘక్షేమమే పరమ ధర్మమని భావించుట. తమమేలే చూచుకొనువారు ఎన్నటికోగాని సిద్ధిఁజెందని వ్యవహారముల కాయత్తులుగారు. తత్కాల ఫలప్రదములకు మాత్ర మాసింతురు. సంఘము నలక్ష్యముగాఁ జూచుటచే సంఘము క్షీణించును. అది కారణముగఁ దాము దుర్గతి పాలవుదురు. స్వలాభాపేక్ష తనలోనే యుదయించి తనకే ముప్పుదెచ్చునట్టి పెడవ యంతశ్శత్రువు. దేశఘనత నాకాంక్షించువారు రాష్ట్రింబు తోడఁ దాము ను ఉదారస్థితిం గందురు. ఐరోపావారి ధనకనక సమృద్ధిం గాంచి వారు పదార్థతృష్ణం దగిలినవా రని యెన్నుట సామాన్యమే యైనను ఇది పొరబాటు. అర్థములు ఫలముగా వాలారినంతన అవియే యుద్దేశ భూతము లని అనుమానించుట హేత్వాభాసంబు.

(4) దమము. అనఁగా అప్పటప్పటికి సర్వమును మ్రింగి వేయక వస్తువుల మిగులఁ బెట్టుటకై ఆశల నాపుట.

(5) దేశమున సౌరాజ్యము. అట్లుకాదేని

"క. తన ధనమిదియని యూఁజడి

మనఁ బరిణయమాదిరైన మహితోత్సవముల్

గానియాడ నెవ్వరికి వ
చ్చునె జనపాలుండు లేనిచో నిర్భయతన్ ?" (భారతము.)

అన్నట్లు స్వామ్యరక్షణము లేమిం జేసి ఎవ్వరును గూడఁబెట్ట నుద్యమింపరు. మఱి "గతకాలము మేలు వచ్చు కాలముకంటెన్" అని గ్రుక్కుమిక్కనక మెక్కి యూరకుందురు. పూర్వము మనదేశమున కీగతి పట్టియుండుటచేతనే ప్రాచీనులు జీవితంబు బెట్టిదంబగుట "సంసారము చంచలము; ఎండమావులట్లు మిథ్య, దుఃఖసాగరము, వర్జనీయము" అని విధిలేక తలఁపోసియు, నిరాశతో జీవంబుల నిలుపుట దుర్భరంబుగాన, స్వర్గంబున సుఖంబులు వడయుద మని కొందఱును; అంతకుం బేదయైన మనసుగలవారు నిర్వాణత్వంబుం జెంది నిర్వికార స్థితి నుంటయే విమోచనమార్గం బనియు, నిట్లు నానావిధముల తత్త్వంబులం బ్రకటించి మనశ్శాంతిం బ్రతిపాదించిరి. ప్రాణమానములు భద్రములుగా నప్పుడు, మానములో నేమున్నది ప్రాణములోనంతకు మున్నే యేమున్నది యని విరక్తి వహింపక యేమిచేతురు ?

(6) సంఘస్థైర్యము. జాతిమతాది భేదములచే భిన్నులమై వారి వారి స్వాంతములగు కుటుంబముల మీఁదఁదప్ప నితరముల యెడ ననాదరణ బుద్ధిగలవార మగుటచే మనదేశమున సంఘము శిథిలమైపోయినది. మఱియు దూరదేశ ప్రయాణములు విస్తరించుటకు ప్రతికూలములైన ఆచారాదులు తిథివార నక్షత్ర

ములు నసంఖ్యములుగ నుండఁబట్టి వ్యవహార వాణిజ్యంబులు మనయెడ సంక్షిప్తంబు లయ్యె. సంక్షేప వ్యాపారముల కెక్కు వ మూలధన మక్కఱలేనందున నార్జన బుద్ధియం దుపేక్ష వహించిన వార మైతిమి.

అడ్డంకు లట్లుండఁగా వితరణమును నిర్మూలించు కష్టసంప్ర దాయములు మనలో లెక్కకు మిక్కిలిగఁ గలవు. అవియేవన చచ్చినవారు చావఁగా బ్రదికినవారును యావజ్జీవము శవంబు లట్లుంచుటకై విధింపఁబడిన దానధర్మాదులు, పెండ్లికాల మునందు శక్తికి మీఱి సెలవుఁ జేయవలసిన దని భార్యాబంధు వులు నిర్బంధించుట మొదలగునవి. కావున మనకు నూలి పూసయంతైన మిగులఁబెట్టుట కష్టమైనది.

ఇంగ్లీషువారి కృపచే మనకును గొంతకుఁగొంత బుద్ధికుదిరి ఇప్పుడిప్పుడు వృద్ధికి వచ్చుచున్నాము. బొంబాయి, అహమ్మ దాబాదు ప్రాంతములలో మనదేశస్థులు దూది యంత్రశాలలు మొదలగువానికి యజమానులై ప్రబలవ్యాపార పారీణులై యుంటఁజూడ దారిద్ర్యదేవత నిఁక ముందైన వెడలఁగొట్టఁ గలముగదా యను కుతూహల మంకురించెడి.

మూలధన ప్రవృత్తి

వస్తుసమృద్ధికి బీజంబునుం బోని దగుటు నింకను విస్తరించి మూలధనముయొక్క గుణములఁ గీర్తింపవలయు.

(1) దీనిచే కాలము వృథా వెచ్చింపఁబడక మిగులును. చేతులతోఁ బాడిని పిత్తుటకుఁ బక్వముచేయ వలయునన్న నెలలు పట్టును. అదేమడకతోఁ జేయుదుమేని కొన్ని దినములు చాలును. ఇట్లు మిగిలినకాలము నిద్రకు నాహుతి గానీయక ఇతర యత్నములఁ గొనసాగింప వచ్చునుగాన ఉత్పత్తి యుద్దీపించును.

(2) కాలమును రక్షించుటయే కాదు. కాలమును ప్రతీక్షించుటకును ఇది దావలంబు. ఘనతరోద్యమములు ఒకనాఁట నొకయేఁట సమాప్తినొందవు. కార్యము పండవునంతవఱకు చేతిలో నేమియు లేని వాఁడు వేచియుండఁ జాలఁడు. కాఁచియుండ నేరని కర్మమువలనఁ గాదె కూలివాండ్రు తక్కువ జీతమునకు విధిలేక కుదురవలయుట? కాలం బేరీతి ననుకూలత ఘటించుననుట కింకను ఒక దృష్టాంతము. బావిలోని నీరు త్రాగవలయు నన్న దాహ మైనప్పుడెల్ల దిగి చేతితోఁ గొని త్రాగవచ్చును. ఇందు కార్యారంభమునకును పూర్ణతకును కాలభేదము మిగుల స్వల్పము. ఫలమును గొంచమే. ఎన్నిమార్లని దిగి కొంచెము కొంచెముగాఁ ద్రావుచు వృథా కాల వ్యయ మొనర్ప వలయునని యెంచి ఒక్కవారము పనిఁ జేసి ఒక కుండను త్రాడును సంపాదించినవాఁడైన దినమునకు రెండు మూఁడు పర్యాయములు చేది పెట్టుకొన్నఁ జాలివచ్చును. ఉత్పత్తి చేయుటలో దాక్ష్యము హెచ్చవలయునన్న యత్న

మునకును వినియోగమునకును కాలభేదమును హెచ్చును. ఇంకను గాలభేదమునకోర్చి గొట్టములు యంత్రములు గదించిన తలఁచినప్పు డక్షణమునఁ దలఁచినన్ని నీళ్ళు దొరకును.

కాలప్రభావ విమర్శనము

కాలం బిట్టి ప్రభావము నొందుటకుఁ గారణంబు గలదు. ఎట్లన, ప్రకృతిశక్తులు మనకుం దోడ్పడవలయునన్న అనువగు నుపకరణములం గూర్పవలయు. ఇందుల కెంతో కాలము పట్టును. ఆవిరిశక్తి, విద్యుత్కాంతి, ఇవి మనకు లొంగి సేవఁ జేయుటకు యంత్ర నిర్మాణము ప్రధానము. అతిచాతుర్యము గలిగినవాఁడు సాధనకలాప సృష్టిచేఁ దనకోరిక లన్నింటిని ప్రకృతిశక్తులచే హాయిగఁ గూర్చుండి యీడేర్చుకొనవచ్చును. స్వచ్ఛంద ప్రవర్తన పూర్తిగనో కొద్దిగనో కల మనుష్యులవలెను మృగములవలెనుగాక నిద్రాహారములు లేక చెప్పినట్లు మఱుమాటాడక పనిచేయునవి యంత్రములు. స్వాభావిక శక్తులు విజృంభింప నవసరమొసఁగునదిగాన కాలంబు మనకు మహోపకారి యయ్యె. కార్యప్రారంభ పరిసమాప్తులకు నడుమ కాలమెంత దీర్ఘతఁగనునో ఆర్జనమును అంత సమగ్రతఁ జెందును. నేరుగా వినియోగ్యముల సంపాదించుటకన్న పనిముట్లు మొదలగు సాధనముల సహాయముచే పరోక్షముగా నాహరింపంజూచుట సుఖాధిక్యహేతువు. ప్రత్యక్షమునకన్న పరోక్షమెక్కువ ఫలవంతము. కావునఁ దొలుతఁ గాలవ్యయ

మైనను తుదకు ననాయాసమగు నుద్యోగ ప్రాప్తియగుంగాన మొత్తముమీఁద భవిష్యత్తును లెక్కించిచూచిన కాలమొంతో మిగులును.

(3) కొందఱు ఉత్పత్త్యర్థమైనవి కాని విత్తంబులు మూల ధనంబులు గావని యంద్రు. మఱికొందఱు పుంజీభవించి స్థిరతఁ దాల్చి చిరకాలయోగ్యములైన వస్తువులును పరిపణము లే యని యందురు. ఇంకనుం గొందఱు ఎద్దానినుండి యాదాయము వచ్చునో అయ్యదియు నీవియే యని వ్రాసిరి. చూడఁబోయిన నీ మూఁడభిప్రాయములును యాథార్థ్యము గలవిగాను కొంతకుఁగొంత పరస్పర మిత్రములుగను ఉన్నవి.

పెద్దలుగడించి పెట్టిన ఆస్తితో వడ్డీజీవనముఁ జేయువారు ఉత్పత్తికెట్లు సాధకు లగుదురు? వీరు వ్యవహారులకేగాక త్రాగుబోతులకును ధనికులకును అప్పు లియ్యవచ్చును. భోగముల యందు వ్యయము చేయువారు దేశమునకు నష్టము దెత్తురు కాని లాభము తేరు. ఇట్టివారి సొత్తులఁ గుదువఁబెట్టుకొని వడ్డి బిగఁబెట్టి వచ్చుబడి ననుభవించువారు అప్పుగా నిచ్చిన ద్రవ్యము మూలధన మౌనా కాదా? ఉత్పత్తికి నిజముగా ప్రతికూలమే యయినను ఇదియు మొదలే యని యందఱును వాడుకొందురు. ఏది యెట్లుండినను తన కుత్పత్తికరముగానే యున్నదిగదా !

ఒకానొక వైద్యుఁడు వృత్తివిషయమై రాకపోకలు చేయుటకునై బండినుంచుకొనియెం బో. ఉత్పత్త్యర్థమైనది గాననిదియు మూలధనమే. అదేబండిలోఁ దానును దనభార్యయుఁ గూర్చుండి షికారు వెళ్లి రేని అప్పుడు. మూలధనము కాక పోవునా! కాదేని వస్తువు ఉద్దేశ్యమాత్రమున రూపుమాఱుట సంభవించు.

మఱియు నాఁగేళ్ళు కత్తులు ఆపములు వీనిని మూలధనమనుటేల? తాముచెడక చాలదినములుండి ఇతరవస్తువు లుద్భవిల్లుట కాధారము లౌటఁగాదె! గృహములు స్థిరవియేకదా! వస్తూత్పత్తికై వినియోగింపఁబడినవి కాకున్న నేమి? తాము జనస్థానములుగా తమనుండి సుఖానుభవము నిరంతరధారఁగాఁ బ్రవహింపఁజేయును. ఈ సుఖములు క్షణభంగురములు 1. తామోచిరంతనములు. సుఖము నాదాయమేకదా! యూప్య

1 తాత్కాలిక సుఖములును బ్రయోజనములే యైనను ఉత్కృష్టములుగావు. ఉత్కృష్టము లేవియనిన. దేశముయొక్క యుత్పాదకశక్తిని వృద్ధి పఱుచు యంత్రములు, వ్యవహార తంత్రములు, సంఘాచారములు, రాజ్యాంగ పద్ధతులు, ఇత్యాదులు. ఇవి వినియోగానుభవము లట్లు క్షణభంగురములుగావు మఱి నిరంతరసౌఖ్యదాయకములు. కావున సార్థకంబుగా స్థిరతరవస్తు సమార్జనోపకరణంబు. బాణముల వేడుక యెంత యుల్లాసము గలిగించినను నది త్వరలో లయించునది. ఆ సెలవుతో నావు నొకటి గొన్న నాలు నెలలకైన పాలుసమృద్ధిగఁ ద్రావవచ్చును గదా.

ములనేనా ఆదాయ మనుట ? రూప్యము లేల ? వస్తువులఁగొని వినియోగించుటకే గదా ! ఆ వినియోగమే ప్రాపించిన దానినేల ఆదాయ మనఁగూడదు ?

కావున మూలధనంబు మూఁడు మూర్తుల వెలయు నని యెఱుఁగునది. వీనిని ఉత్పత్తిస్థితిలయ స్వరూపము లనియుఁ జెప్ప

వినియోగమును సార్థకము, నిరర్థకము, నని ద్వివిధము. ఏవినియోగము చేత నుత్పాదనశక్తి వృద్ధిఁగాంచునో యదిసార్థకము. ఉదా॥ మితభోజనము. దేనప్రజకును రాజ్యమునకును బలక్షయము ప్రాప్తించునో యయ్యది నిరర్థకము. అనర్థకర మన్నను దప్పులేదు. ఉదా॥ అమితముగఁ బొట్టలు పగులు నట్లు పదాఱుమారులు భుజించుట; వివాహాదులఁ జేయు విపరీతపుసెలవు ఇత్యాదులు. మేరకుమించని సౌఖ్యరాసులు సార్థకములు. ఇవి నిషేధ్యము లనుట దుర్వచనము. శ్రమవినియోగాది క్రియలు పునరుత్పత్తికి భంగకరములుగా నుండఁ గూడ దనుట యీతారతమ్యములోని యాంతరభావము.

కావున నమితభోగంబుల పొంతఁబోక యావశ్యక వినియోగముచేఁ దృప్తినొందుట మంచిది.

ఆవశ్యకవినియోగమును గాలదేశాదుల ననుసరించి పరిణమించునుగాని నిర్వికారంబుగాదు. ఉదా॥ అడవిమనుష్యులకు మానరక్షణము నైత మనావశ్యకముగాఁ దోఁచును. ఐరోపాలోనిజనులు మాంసాశనము విడువరాని దందురు. ఇదిమనకు నసహ్య మనిపించును. మనయిండ్లలో నెల్లరు నొకకూటములో బంతిగాఁ బరుండి నిద్రవోదురు. ఇంగ్లీషువారియూహాప్రకార మిదిచెడ్డ యోఁత. ఇట్లగుట నావశ్యకము లివి యని గుర్తించుట కష్టము.

అయినను లోకవిజ్ఞప్తి:—నాగరికులఁ దెలివిగలవారు నవశ్యానుష్ఠేయము లని నిర్ణయించునవియు తేజోమానోత్సాహాధిక్యమునకు ననుకూలము లైనవియును అపరిహార్యములు. మఱియు ప్రకృత మిట్టి వానియందు ప్రజలకు

వచ్చును. ఎట్లన, 1 ఉత్పత్త్యాధారము. 2 ఆదాయసంపాదక ము. 3 వినియోగానుకూలము. ఇమ్మూఁటి సామాన్యలక్షణము లేవియన:—

(1) మూలధనము ధ్రువంబు. ఆదాయ మప్పు డప్పుడు వెచ్చించుటకై యుంచఁబడినది. దృఢంబయ్యును శాశ్వతంబు గాదు. ఎట్టియంత్రమును నేఁడుగాకున్న నిఁక నూతేఁడులకైన శిథిల మగును. భర్మహర్మ్యములును ప్రళయకాలపర్యంత ముండఁబోవు. అయిన నాదాయమునకన్న నెక్కువకాలము వచ్చును. ఇది సంభావనీయాంశము.

(2) మూలధనము పుంజి. అనఁగా నిజమైన మొత్తముగాఁ జూడఁబడునది. గృహములు బండ్లు ఇవి నానాఁటికి క్షీణించును. కాన తొలుతనుండి యీనష్టమునకుఁగాను వచ్చుబడిలోఁగొంచె మెత్తి వేరుగఁబెట్టుట వ్యాపారుల కాచారము. ప్రతికంపెనీ వారును పరిహీణతాపూర్తికై లాభములో నొకపాలు వినియోగింపకయుంతురు. కావున నియతి తగ్గదు.

నభిరుచి లేకపోయినను ఆవిరక్తిమాన్పి యనురక్తి నొడఁగూర్చుటయు నాగరికతయొక్కలక్షణము. అట్టి రక్తి యంకురింపదేని వృద్ధిపశించును. బీదలు అంబలితోఁ దృప్తిపెందెద రని యాయంబలియు చింపిలి గుడ్డలును జాలు నని యున్న వారెట్లు ప్రశస్తస్థితికివత్తురు ? హైన్యనకోరికలు పాతక ములుగావు. నికృష్టస్థితిరోఁ ధర్మము ధర్మ మని యుంట దైదింటిని మించిన యాలవ మహాపాతకము.

(3) ఆదాయనిర్వాచనమున సద్యః ఫలప్రదాయకత్వము ముఖ్యము. మూలధన విచారణములో నుత్తర ఫలప్రాప్తి ముఖ్యము. ఒకతూరి వాడినంతనే లయించువస్తువులు ఉత్పత్త్యర్థమై వాడఁబడినవి కానిచో మూలధనంబును కానేరవు.

ఉదా॥ చుట్టలు, సస్యము (అమ్ము వారికిఁ దప్ప)

ఏ అర్థమైనను సరే అప్పటికి వినియోగ్య మనియైనను భావి ఫలమునిచ్చునది యని యైనను భావింపవచ్చుఁగాన ఉపయుక్తిం బట్టి అర్థములు మూలధనములౌనో కావో యనుట నిర్ణయింప వలయు. ''ఇది సదా మూలధనమే. ఇది యెన్నటికి మూలధనము కానేరదు'' అని వస్తువుల విభజించుట అసాధ్యము. చుట్టలు కల్లు వస్త్రములు ఇత్యాదులు సాధారణముగఁ గొందఱికి వినియోగ్యములైన యర్థములుగా నున్నను వానిని సృష్టించువారికిని విక్రయించువారికని ఆదాయావహములైన మూలార్థములే కదా!

(4) మఱి యన్నివస్తువులును లయమునకుం బాత్రము లంటిమి. అట్లైన కల్లునకు ఇల్లునకును భేదమేమి? ఒకటి యరగంట సుఖమిచ్చును. ఇంకొకటి అరయుగము సుఖమిచ్చును. ఏమాత్రము కాలవ్యత్యాస మున్న మూలధన మన వచ్చును? ఒకదినమా వారమా వత్సరమా? యని ప్రశ్నింపవచ్చును. ఈ మాత్రమని వ్యవధియేర్పఱుప వీలుకాదు. వాడుకమీఁద సరాసరికి నిత్యానిత్యనిర్ణయముం జేయవలెను.

(5) అవును! పరిపణము వృద్ధియగుచునే యుండిన అపారమై మూల్యరహితముగాదా? కాదు. ఏలయన పరిపణముతో నాగరికతయు హెచ్చును. నాగరికతతో మనుష్యవాంఛలును ప్రబలును. ఒకకోరిక అరులోన పదికోరికలు మొలకలెత్తును. అభిమతము లనంతములు. రుధిరాక్షుని దేహమ్మువంటివి. ఒకటి నశించులోన ఇతరములు వేయిపుట్టును. మఱియు ఆశనుబంధించుటకు ఆశాపాశమేగాని వేఱొండులేదు. అదెట్లన ఆశను బంధింపవలయు నను ఆసలేనిది నిగ్రహంబున కేల తొడంగుదుము? ఏకాముమును గూడదనువారు ముముక్షుత్వమును వర్జనీయ మనరైరి. మోక్షేచ్ఛ ఇచ్ఛగాదా! మఱియు ఫలములయెడ మనసుంచక పనులుజేయవలయు నని కొందఱు స్వభావవిరుద్ధమైన బోధలఁ జేతురు. ఫలపరిత్యాగబుద్ధియుఁ గోరికలలోఁ జేరినదే కాన ఎట్లును వాంఛారహిత వర్తనంబు సమకూరుట యసాధ్యంబు. సిద్ధులఁ గోరక సమారబ్ధుఁడౌట యెట్లో చెప్పువా రెవరును లేరు. పంటయం దిచ్ఛ లేకున్న విత్తు లేల చల్లవలయు? ఫలములయెడ భ్రష్టోద్యమబుద్ధితో లోకయాత్రకొఱకు పాటుపడవలయునందురేమో. పాపసంచయమెల్ల "కొఱకు" లో నిమిడియుండ లోకయాత్ర "కొఱకు" మాత్రమెట్లు యోగ్యమౌను? రక్తిలేమినా శక్తిలేమినా మనమూనలు గూడవనుట! యోచింపుఁడు!

"అపజయమైన చింతించుట న్యాయంబుగాదు; తనకుం గీడు గలుగనీ మేలుగలుగనీ ధర్మంబు వదలరాదు" అను తత్త్వము,

లుత్తమములు. "అపజయమైన విచారపడకుము" అను వాక్యమునకు మనవారు "జయకాంక్షయే యుంచుకొనరాదు. ఆకాంక్ష లేకున్న నపజయమైనను దుఃఖ ముండదుగా" అని యర్థముచేసిరి కాఁబోలు. ఎట్లుచూచినను ఆశలకు గంటుటయుఁ గాదు. అడుగంటవలయు ననుటయుఁ గాదు. మఱేమన వీనిలో నుత్తమాధమముల నిర్ణయించి శ్రేయస్కరము లైన వానిఁ దృష్టిఁ జేయఁబూనుట కర్తవ్యంబు.

ఇంతేకాదు. కూడఁబెట్టిన ధనంబులు అగ్ని, భూకంపము, సముద్ర ముప్పొంగుట మొదలగు ననాహుతములచే నశించుం గావున ఎన్నటికిని ఒకటే విధముగ వృద్ధిఁజెంది యర్థములు కొలఁదికి మీఱుట యసంభవము.

ఒకవేళ కొలఁది నతిక్రమించునను అవధి యుండెఁబో, అది ఈ దారిద్ర్యదేశములో నగుననియెన్ని భయముఁబొంద నక్కఱ లేదు. ఇఁకఁ గొన్ని యుగముల కమిత ధనరాసు లుండునేమో! ఐనను ప్రళయకాలములో వానలు విపరీతముగఁ గురియునని ఇప్పుడే చెఱువుకట్టలఁ దెగఁగొట్ట నెవఁడును బూనఁడు. అట్లు చేయుట నిరక్షరకుక్షులు జ్ఞానాధిక్యపైత్య మగునను భయంబు వలన విద్యల విసర్జించి నట్లు.

మూలధనము మూఁడు తెఱంగుల నర్థము నుద్దీపింపఁజేయు

(1) కర్మకరులకు భుక్తి నాపాదించుట, ఇయ్యది అద్దాని అతిముఖ్యకర్తవ్యంబు. ఇదియొక్కటి గుదిర్చిన తక్కినవి సులభముగ

సాధ్యములౌను. హిందూ దేశములో ముక్కాలువాసి జనులు ఈమాత్రమును గూడఁ బెట్టఁజాలని వారైనందున ఒక్క సంవత్సరము వాన లేకున్నను మిలమిలలాడి నాల్గిచ్చువారు మిడుతలంబలె గుంపులుగట్టి గతించుచున్నారు. ఇది యెంతయు శోచనీయ విషయము. ఏఁడాది భుక్తిప్రాపించినల్లైన తెగువ చొరవ వినీతియుఁ గలవారు ఇంకెన్నటికిని లోపమురాకుండునట్లు సామగ్రులను ఉపకరణములను నిర్మింపఁగలరని శాస్త్రిజ్ఞుల యభిప్రాయము.

(2) భుక్తికిఁ దరువాత పనిముట్లు ముఖ్యము. పశ్చిమఖండములో కోట్లకొలఁది ద్రవ్యము యంత్ర స్వరూపమై యున్నది.

(3) యంత్రములు పనిలేక యుండనిచ్చిన కొన్నాళ్ళకుఁ ద్రుప్పుపట్టి చెడును. కావున వానిచేఁ దయారు కాఁబడు సరకులు దండిగ నుండవలయును. దూదియంత్రములు సదా తిరుగుచుండవలయునన్న ప్రతిదినమును బండ్లకొలఁది ప్రత్తి ఫ్యాక్టరీలో దిగుచుండవలయును.

చలాచల మూలధనములు

మూలధనము చలము అచలము అని రెండు విధములు. యంత్రాదులచలములు. చిరకాల మేకరూపములోనే యుండునవి. తారుణ్యమునకురాని దూది నార నల్లు మున్నగునవి చంచలములు. అన్నఁగా అచిరములును పరిపాకమునకు వచ్చునప్పటికి వస్త్రములు గోనెలు అన్నము మొదలగు రీతుల రూపు

మూలధనవిధియు నని భావము. ప్రకృతినుండి పరిగ్రహింపఁబడు సరకులు సాధారణముగఁ జంచలములు.

అచల మూలధనములు

అచల మూలధనం బెంతయు గణనీయంబు. దీనియందు ముఖ్యలక్షణములు కొన్నిగలవు. అవేవన

(1) ఉపకరణము లెంత దృఢంబులు శాశ్వతంబులునో వానిని సృష్టించుటకు యథాక్రమముగ నంతకుఁదగిన కాలము పట్టును. ఐరోపా, ఇండియా దేశములకు నౌకా యాత్రలు సులభముగా జరుగుట కొఱకు 'సూయజ్' అనుచోట సముద్రములకు సంధి యేర్పడుటకై నావలు నిరాఘాటముగఁ బోఁగలిగినంత గంభీర మును లోఁతు వెడల్పు గలదియునైన కాలువను ద్రవ్విరి. ప్రకృతము 'పసిఫిక్', 'అట్లాంటిక్', మహాసముద్రములు సంగమించి వాణిజ్యము నిరాటంకముగ జరుగుటకై 'పనామా' యను నమెరికా ఖండములోనిసీమలో సూయజునకన్న మించిన కాలువను ద్రవ్వుచున్నారు. ఇట్టి ధ్రువములైన సాధనములు సమ కూరుటకు పదిపదునైదు వత్సరములు పట్టును. అంతవఱకు భర ణాదులకు పూర్వార్జిత నిధు లుండవలయును. ఇవి పేదలచే సాధ్యములగు కార్యములుగావు.

అయినను ప్రతివాఁడును కుబేరుఁడు గాకున్నను అంద ఱునుచేరి కొంతకొంత చందావేసి సంఘముగ కుదిరి పనిఁజేసిన

ఎట్టి యసాధ్యకార్యములనైన సాధించుట యొక ప్రమాదంబు గాదు.

(2) అచలపదార్థము లనేకవత్సరములు స్థిరములుగా నుండుఁ గాన భావిని వ్యవహారస్థితిగతు లెట్లుండు నను దూరదృష్టియు, ఎక్కినను దగ్గినను సమాళించుకొందమను ధైర్యమును లేనిది వాని నెవరును తలఁచు నిర్మింపఁబూనరు.

(3) అతిధ్రువ మగుటయుఁ గీడే. ఏలయన లోకమున నెందఱో క్రొత్తక్రొత్త సాధనములఁ గనిపెట్టుచుందురుగాన విశేష నష్టము లేకయే అమ్మియో తీసివేసియో నూతనయంత్రముల స్థాపించు చుండవలయును. 'ఒక యంత్ర మున్నది గదా, ఇఁక దీనికి మించిన దేమియుండును?' అని పరామరికతో నుండిన పోటీ చేయువా రింకను శీఘ్రగతినో నిపుణతతోనో పనిచేయు యంత్ర ములఁ గనిపెట్టి యుపయోగించి ఇంకను నయముగ నమ్మి దివాలెత్తఁ జేయుదురు. అమెరికాలో ఇరువది ఇరువదియైదేండ్లకు యంత్రములమార్తురు. ఇంగ్లాండులో యంత్రసముదాయము యొక్క యాయుఃప్రమాణంబు సుమారు ముప్పది లేక ముప్పదియైదు వత్సరములు. జపాను, జర్మనీ, ఫ్రాన్స్, ఈ దేశములలో నలువదియేండ్ల వఱకును ఉండనిత్తురు. మనదేశ మున నన్నినో తెగువ పూజ్యముగాన ఆయంత్రమే తనంతట జీర్ణమై శిథిలించి ఇఁక నొక యడుగైన నెత్తివెట్టజాల వని నాలుక చాచుకొని తునుకలై క్రిందపడినను చెన్నపట్టణపు జట్కా-

గుత్తములవాఁడ్కి అవసానకాల పర్యంతమును పని జేయించు కొందురు.

(4) యంత్రము లూరకున్న నష్టముగాన వెలలు అనుకూల మైనను పరే ప్రతికూలము లైననుసరే సరకులుదెచ్చి పనిఁ జేయుచుండుటయే విధానము. దీనిచే ధరలు చంచలములౌను. అదెట్లన గిరాకి మందముగానున్నను ఉత్పత్తితగ్గదు. ఉత్పత్తి యైన సరకులను కర్మశాలలోనే యుంచుకొనియుండుటకును గాదు. కావున నెట్లైన నమ్మకు బోవలసినదే యని అడిగినవెల కిచ్చి వేయుదురు. ఉన్నట్టుండి వెలలు తగ్గును. అందుచేత పోటీవారు కొందఱుదివాలెత్తి నెత్తిన గుడ్డవేసికొని రామే శ్వరయాత్ర బోవలసివచ్చినను వచ్చును. సహాకర్తుల సంఖ్య కొద్దిగాఁ గొలఁది ఉత్పత్తియు నల్పమౌను. గిరాకి రుచిమరి గిన దగుటచేత ఇంకను గావలయు నని యాసించును. అప్పు డున్నట్టుండి వెలలు హెచ్చును. ఈ రీతిని యంత్రకళాబంధుర ములైన దేశములలో వెల లుయ్యాల లూఁగుచుండును.

(5) ఇంగ్లాండులో తొలుత రైల్వేలు వేసినప్పుడు జను లసంఖ్యులు లాభార్థులై కంపెనీలలో భాగములుగొనిరి. రెయి ల్వే కొంచెపుఁగాలములో బదులిచ్చునట్టిదిగాదు. ఇనుపదారి చెదరకుండ మట్టిసమముగ వేయుట ఒకటి; గమనశక్తిగల యంత్రములఁ గుదుర్చుట రెండు. లోకులు 'ఇవి యుత్పాత కములుగాళ్ళు. వీనిలో సామానులు బంపవచ్చును. మనముమ

కూర్చొన వచ్చును' అని నమ్మకముగొనుట మూడు. వాణిజ్యము లున్నట్టుండి ప్రాతదారిని వదలి క్రొత్తదారికి రావనుట నాలుగు. ఈకారణములచే చిరకాలము నష్టముగలిగె. ప్రజలు ఉత్కంఠ గొన్నవారగుటచే గమభాగముల నితరుల కప్పగించిరి. కొనువారు మాత్ర మెవరుగలరు? కావున తాల్మిలేక మిగుల హింసజెందిరి. ఇయ్యది ఆర్థికోత్పాతములలో నొక్కటిగ నెన్నఁబడునంత యుపద్రవకారియయ్యె. కావున ఫలము శీఘ్రముగ రావలెనను తలంపు గొనుటవలన కాచి కనిపెట్టుక యుండుటకు సామర్థ్యము లేనివారు అచలములలో నంతగాఁ బ్రవేశింపఁ బూనరాదు.

భూమి నేమాత్రము మూలధన మననగును

"భూమి నిసర్గజంబంటిమి. నిజమేకాని క్షేత్రములు ప్రకృతిదత్తములా? కంటకపాషాణ దుర్గమంబయి, వన్యసత్త్వభయంకరంబయి, జలాధార రహితమైన యీ పృథ్విని సమంబుగఁ జేసియు, మృగంబుల వధించియు, చెఱువులఁ ద్రవ్వియు, కాలువ లేర్పఱచియు, నింతటి స్థితికిందెచ్చినవారు మనుష్యులే కదా! అట్లాట నది ఆదిని స్వాభావసిద్ధంబయ్యు ఇప్పటికి మనుష్యకృతంబా యెనని చెప్పవలదా? కావున పొలములును కొంతవఱకు పరిపణంబులే.

అయినను వ్యాప్తి (దిగంతరము, విస్తారము, వైశాల్యము) పౌరుషేయంబుగాదు. పట్టి విస్తారములో నేమియున్నదని చుల

కగఁ జూతురేమో యది తగదు. మహాపట్టణములలో వైశాల్యము స్వల్పమగుటచేతనే కదా గృహము లన్నియు వెడల్పుగఁ గట్ట ననువులేక పొడవుగఁ బోసాగి లెక్కలేని యంతస్తులతో మేడలు నిర్మింపఁబడినవాయె ! అమెరికాలో 'న్యూయార్క్' అను పట్టణములో 45 అంతస్తుల మేడ లున్నవి? నేను కనులారఁ జూచి యాశ్చర్యమగ్నుఁడనైతిని. మఱియు నేకస్థలమున ననేక గృహములు గట్టుట తరముగాని తలంపు. అనఁగా శరీరములో నాత్మ యావేశించి యుండునట్లు ఒకయింటిలో నింకొకయిల్లు పిశాచిబట్టిన వడువున లీనమైయుండుట అసంభవము. కావుననే లోకులందఱు నేకసద్మనివాసులుగాక ప్రక్కప్రక్కల గేహముల నిర్మించికొని యుండవలసిన వారైరి. అనుకూలమగు చోటుననే అన్నియిండ్లను ఉండ నేరని కతంబునఁగాదె స్థలసంబంధి యగు తారతమ్య మావిర్భవించి బాడుగలలో వ్యత్యాసము గల్పించె? కావున వ్యాప్తికృతంబైన స్వామిభోగంబు శ్రమప్రతిఫలంబుగాదు. మఱి ప్రకృతిచే సృష్టితమైన భూప్రదేశమును గ్రహించుటవలనఁ గలిగినది.

భూమికింగల యుత్కర్షము అందలి ద్రవ్యవిశేషమాత్రంబునంగాదు. మఱి వ్యాప్తిచేతను వచ్చినది. జాంఘోద్యోగులమై అనంతశ్రమలకోర్చి సారవిస్తరమును చేకూర్పఁజాలితి మేనియు వైశాల్యవిస్తరము మనుజశక్తికి మించిన గుణంబుగాన ప్రజాసంఖ్య వృద్ధిఁజెందుకొలఁది చోటుచాలక అన్యోన్యకలహముల

కాస్పదమగును. వ్యాప్తి స్తిమితము. ఒకరి కెక్కువయైన నితరులకు మిగిలినది తక్కువకు వచ్చుంగావున మహీపతిత్వంబు ప్రాణతుల్యంబును వలసిన ప్రాణపరిత్యాగార్హంబునునై వఱలుచున్నది. వ్యాప్తియు మూలార్థము లట్లు వృద్ధిపఱుపఁగూడునది యయి యున్న యెడల నింత ఘనతకుఁ బాత్రమై యుండదు.

కళానైపుణి, వాణిజ్యకౌశల్యము ఇత్యాది బృహదర్థ ప్రతిపాదక విద్యలు పరిపణంబులా? ఇవి పుంజీకృతము లట్లు అనేక కాలము ఒక్కనియందే నిలుచునవియేగాక పారంపర్యముగ వ్యాపించి శతాబ్దముల పర్యంతము సజీవములై పెంపెక్కుటయుం గలదు. ఇవి సిరులకు నెలవులు. అభ్యుదయాస్పదంబులు. కాఁబట్టి వీనిని నీవి (మూలధనము) అన్న దోషంబు లేదు. కాని యెవ్వరి భోగంబునకై సంపద లుపార్జితంబు లగునో వారిని (అనఁగా మనుష్యులను) మూలధనముగాఁ బరిగణించుట సరి కాదు. అర్థము భోగ్యము. నరుఁడు భోగి. భోగిభోగ్యములకు సమత్వం బసిద్ధంబు.



అధికపాఠము

మూలధనము

మఖ్యలక్షణములు:—

(౧) ఉత్పాదనశక్తి. (౨) భావిఫలదత్వము. సద్యఃకాల సుఖముఁనకన్న నుత్తరకాలసుఖము ప్రధానమని యెంచు ప్రాజ్ఞత మూలధనావాప్తికి బీజ కారణము.

ఉత్పాదకశక్తి మూలధన ప్రవృద్ధికిఁ గారణము. అనఁగా మూలధనము లాభదాయిగావున దానినెల్లరు ప్రోగుచేయుదు రనుట.

ఉత్తరకాలమున ఫలమునకు వచ్చునది గావున నంతలోనే ఏ విఘ్నములు వచ్చునో, యేదోషమువచ్చి తన్నుకొనిపోవునో అట్లైన చిలుక బూరుగుమ్రాని పండు నాసించిన ట్లగుఁగాదా యను శంకయు భయమును నెల్లరకు సహజములు. అవి మూలధనవృద్ధికి నిరోధకారణములు. నష్టము వచ్చునను భయమునకన్న లాభోత్సాహముమీఱి మెఱయు దేశములలో పరిపణము లపారము లగును.

అర్థము, మూలార్థము, వీనికింగల వ్యత్యాసము.

(౧) సంఘపరముగాఁ జూచిన:—

ఆదాయమునొసఁగు పౌరుషేయ పదార్థము లన్నియు మూలార్థములు. స్వభావసిద్ధములు. ప్రకృతికిం జేరిన యుత్పత్త్యాధారములుగాన నిందులో లెక్కకు రావయ్యె.

(౨) సాంఘికుల పరముగాఁ జూచిన:—

అనఁగా ప్రతిపురుషునియొక్కయు పక్షముగాఁ జూచిన నని యర్థము. తాము డబ్బిచ్చికొన్న వగుట నేలలు మొదలగు నిసర్గజపదార్థ సంచయంబులు సైతము వారికి మూలధనములే.

అట్లైన నర్థములకును మూలార్థములకును గల భేదమేమి ?

స్థిరతరములు నుత్తరకాలికములు నైన యర్థముల ప్రాప్తికై ప్రయోగింపఁబడు నర్థము మూలార్థము. అయ్యదియు తాత్కాలిక వినియోగార్థముగ భావింపఁబడిన సాధారణార్థము. వీనియందు వస్తువుంబట్టి భేదము పుట్టలేదు. మఱి యీతారతమ్యంబు ప్రయోజనసిద్ధంబు.

ఆదాయము ద్వివిధము. మొత్తము శిష్టము (నికరము) అని. సెలవులు పోఁగా మిగిలినదాఁబడి శిష్ట మనఁబడు.

దేశాభ్యుదయము గొలుచుపద్ధతి:—

ఇది యెంతయు ముఖ్యమైన విషయము. వస్తురాసులంబట్టి కొల్చుట సరియా? ఆదాయముం బట్టి కొలుచుట సరియా ? ఈయంశము విచార్యము. ఆదాయముంబట్టి గణించుటయ యుక్త మని శాస్త్రజ్ఞుల మతము. ఎందులకన:—

(౧) ఇండియాదేశములో వస్తువు లఖండ పరిపూర్ణములై యున్నవి. గంగాప్రముఖనదులు, సారము తోఁకమైన శాలిక్షేత్ర సముదాయము, సాంద్రములైన మహారణ్యములు మనకున్నట్లు ఇంగ్లీషువారికి లేవు. అందుచేత నే మనము వారికైన ధనాఢ్యుల మని వాదింపఁ బిచ్చివాఁడైన నుదిలఁగొనఁడు. వస్తువు లున్నను ఫలములు యథాక్రమములు గావు. ఏలన వస్తువుల సఫలంబులఁ జేయు శక్తిలేమికతన.

(౨) మఱియు వస్తువుల విలువ యాదాయము ననుసరించి యుండును. గొడ్డుభూముల విస్తీర్ణతి యెంత యుండిన నేమి? అమ్మువా రుందురుగాని కొనువా రుండరు. క్రొవ్విన నేల యొకకాణి యున్నను కన్నుమూసికొని విక్రయించినను వేయి రూపాయలు వెల రూఢి. ఈ యంతరువునకుఁ గారణ మాదాయ మని వేఱ చెప్పవలయునా ?

గోదావరినది పూర్వము యథేచ్ఛగాఁ బ్రవాహము పాఱి సముద్రునితోఁ డా నాతురమునఁ బోయి చేరుటయ కాదు, త్రోవలోని పంటలనైత మాక్రమించి యతనికిఁ గానుకగాఁ గొనిపోవుచుండెను. ఇపుడు అనకట్టలు, వంతెనలు మొదలగువానిచే నిరోధింపఁబడి యత్యధిక ప్రయోజనకారిణి యాయెను. కావున వస్తువుల యుపయుక్తత వేదము లట్లు అపౌరుషేయము గాదు. మఱి పౌరుషానుక్రాంతమే. అట్లుంట వస్తురాసుల మాత్రము జమ చేర్చుటచే దేశ శ్రేయంబు నిర్ధారితంబు గాదు. మూలమునకైన ఫలము ముఖ్యము. ద్రవ్య సంచయములకన్నఁ దజ్జనితోత్పత్తి సుభావ్యము.

(3) మఱియు ఫలితముయొక్కయు మాతృభూమియొక్కయు వెలలు యథాక్రమములు గావు. తంజావూరి జిల్లాలోనివియు మైసూరు సంస్థానములోనివియు వడ్లు చెన్నపురిలో నమ్మిన వెల యొక్కటే. రాకపోకల సౌలభ్యముచేత తుదకుఁ దంజావూరిలోని వెలలు సైతము మైసూరు వెలలకన్న నధికములు గావు. అట్లుండియుఁ దంజావూరిలో నేలలు మైసూరిలోని చిత్రదుర్గ ప్రాంతము నేలలకన్న నుప్పది నలువది రెట్లు ప్రియములు. కావున మూలార్థములయొక్క ధనమూల్యముంబట్టి ప్రాభవము మతింపఁ జూచుట పొరపాటు. అది యెక్కువగ నుండిన మాత్రన రాజ్యమునకు భూరికల్యాణము గాఁబోదు.

(౪) ఇంకను నొక విశేషము. మొత్తపు టాదాయము గొలుచుటయు నాభాసము. జనసంఖ్య గణించి ప్రతి మనుజుని యాదాయ మింతయని నిర్ణయించి సర్వాసరి చూచినంగాని నిజ మేర్పడదు.

ఉదా. హిందూదేశముయొక్క జనసంఖ్య దాదాపు 30 కోట్లు. ప్రతివానికిని వత్సరమునకు రెండు రూపాయలు ప్రాప్తించినను సాంవత్సరికాదాయము 60 కోట్లగును. ఇంగ్లాండులోని జనసంఖ్య సుమారు 4 కోట్లు.

దానిలో నొక్కొక్కనికి 15 రూపాయ లాదాయ మున్నను దేశీయ వత్సరాదాయము 60 కోట్లే. అందుచేత మనము వారును తుల్యుల మని యెంచుట యుక్తమా ? పరిశీలించిన వారిలో నేడవపాలు భాగ్యమైనను మనకు లే దనవలయును !

కావున దేశసంపదలం బోల్చి తారతమ్యము నిరూపింపం గోరిన సరాసరి పరిమాణముల నిర్ణయించుటయ యకుంఠిత పద్ధతి.



పదుమూఁడవ ప్రకరణము

ఆ ర్థి క యు గ ము లు

మృగయాయుగము

యుగముల క్రిందట పురాతనకాలములో జనులు అసంఖ్యులు ననాగరికులును గాన దట్టముగనున్న వనములలో వేఁటాడియు ఫలమూలశాకాదులఁ గోసికొనియు గాలయాత్రఁ దీర్చుకొనిరి. వీరి బ్రతుకు మనుష్యుల బ్రతుకా యని సంశయింప వలసి యున్నది. కట్టుటకు గుడ్డలును వసింపఁ బర్ణశాలలైనను లేక కుడువను ద్రావను నేమైన దొరికినఁ జాలు నని వానరములట్లు మేఁతకై కాట్లాడుచు పరిభ్రమించుచుండిన మనపూర్వులం దలఁచిన మనము వారిసంతతి వారమా యని యచ్చెరువయ్యెడి.

ఈలాగు స్వచ్ఛందముగ నుదయించు కూరాకులతో నెన్నియో శత సంవత్సరంబులు గడుచుడు, 'జంతువుల సాధు చేసి పదిలపఱచిన వలసినపుడు వలసినంత యాహారము లభించు' ననెడు బుద్ధిగలవారు కొందఱు ఆరీతిచేసి 'ఇది ప్రాచీనాచారముగా" దను మతిచే నట్లుచేయక హీనబలులైన సమానకాలీనుల నుక్కడంచి తమకు బానిసలం జేసియు "యమలోక ప్రయాణముఁ జేయించియు సర్వము నాక్రమించుకొనిరి. మృగయులుగ

నుండుట మాని పశుపతులైరి. ఆ తొల్లిఁటి బోయల రక్తమింకను మన దేహమ్ముల నంటియుంటఁగాఁబోలు మృగయాభిరక్తి ఇంకను మృగ్యంబు గా లేదు. భిల్లులుగ నుంట మాని పిదప గొల్లలమైతిమి.

పాశుపాల్యయుగము

ఆ కాలమున మానవులకు మందలే సంపదలు. పశువులు, మేఁకలు, ఎనుములు ఇత్యాదిజంతువుల పాలు, పెఱుగు, వెన్న, మాంసము వీనితో జీవనము గడుపుకొని పచ్చిక ఆకులు బలసినచోటులకు మందల నడపించుచు చర్మములతో పరిధానములఁగల్పించికొని బేరసారములఁ జేసి ఇంచించుక గరువతనమును బడసినవారైరి. మూలధనం బిట మొట్టమొదట నవతరించె. దానితో వసువులును విపులంబు లగుడు రక్షణార్థము సంఘముగా కుదిరి ధనాఢ్యు నొకని నధిపతిగా నేర్పఱచుకొని శాసనంబుల నిర్మించుటం జేసి ధర్మాధర్మములు సంభవించె. గోపతి పశుపతి యను నామములు శివునందును రాజునందును బ్రవర్తిల్లుట కిదియే హేతువు. ఆదిని మందలు బహుళముగఁ గలవాఁడౌ రాజౌటయగాక ధర్మకర్తయు నాయెంగావున వానిని కేవలమనుష్యుఁ డని భావింపక భగవంతుఁడే యని యందఱుం గొలిచిరి. అర్థము, సంఘము, ధర్మము ఇవి పరస్పరాశ్రయములు. చూడుఁడు! ఏకాకిగ నడవులం గ్రుమ్మరువానికి సత్యాసత్యములు స్వపరప్రయోజనపరతలు మొదలగు ద్వంద్వమ్ముల బాధయుండదు. అట్టిపురుషుని సన్మార్గుఁడని గాని దుర్మార్గుఁడని

గాని చెప్పవలనుపడదు. నీతి సంఘసంబంధి. సంఘత్యాగము ధర్మత్యాగము. న్యాయాన్యాయములకు నతీతుఁడైన వాని ద్రష్టుఁడు పరమాత్ముఁడో మృగవృత్తి జడప్రాయుఁడో కాని మను ష్యుం డేనాఁటికిం గాఁడు. అర్థముల ననర్థము లనుట ధర్మార్థ సంఘ సంయోగము నెఱుఁగని దోషమే కాని విజ్ఞానచంద్రిక గాదు.

ఖాజీయు జిఘుత్సయే జిగీషకు హేతు వగుటంజేసి శిల్పం బుల చిత్తరువుల, విద్యల నుపకరణాపాదనంబుల నాసక్తిఁ గొనుటకు నవలంబ్యంబైన విరామంబు మిక్కుటముగ రా జిల్లఁదొడంగె. మృగంబులు తెలివిలేక దినమంతయు నుదరనిమి త్తమై క్రుమ్మరును. అట్లు స్త్రీపురుషులును ఆనవరత ముదర నిమిత్తోద్యోగులైన విద్యావినోదములకు వలనగు విరామంబు నందఁజాలనివారై మృగప్రాయు లౌదురు. అయ్యో! మనదేశ మున ప్రకృత మెన్నికోట్లజను లీదురవస్థఁ జిక్కి తమ కిట్టిదశ వచ్చెఁ గదా యని యోచించుటకుం బరితపించుటకుం గూడ మతిలేనివారై యున్నారో తలంపుఁడు! అట్టివారి కీయోచన లేకుండుటయే తత్కాలమునకు మేలుగావున, అపరిమిత శారీర శ్రమ నొనరించువారికి మనఃక్షయంబును నిద్రాతిశయంబును స్వాభావికంబు లయ్యె. తత్కాలమునకు దుఃఖహేతువు గాని మాత్రమున వారల నట్లే యజ్ఞానాంధకారంబునఁ గూలఁద్రోసి కనులుగాన కుండనిచ్చుట పరమపాతకంబు. ఏలయన ఎఱుకగల్గి యుండుటచే ఖేదము ప్రాప్తించి యప్పటికి వారిస్థితి నింకను హైన్య

గతికిఁ దెచ్చినను ఆ ఖేదబుద్ధియే దానిని నిర్మూలించి సుఖో దానుభవము నొందవలయు నను నాసఁగల్పించి యుత్సాహ వంతులం జేసి నానాఁటికి పురోవృద్ధికి బీజము వంటిదాను. ఖేదా మోదములు లేని చోట పశుపక్ష్యాదులు హర్షప్రకర్షాభిలాష కృతయత్నంబులు గావు.

కావున పాశుపాల్య మహాయుగంబు సర్వవిధముల నాగరికతకు మూలంబైనది.

అయినను స్థిరనివాసంబు లేర్పఱుచుకొనక వీరు మున్ను పాండవు లాహారకాంక్షచే ద్వైతకామ్యకాది వనములం బరిభ్రమించిన రీతి గోగణపోషణార్థము దేశాటన పరులైరి. వ్యవసాయవిధానంబులు వేద్యంబులై యున్న భూమినుండి స్వకృషిచే మనుజ మృగాదులకు వలసిన భుక్తి నలవఱచి పల్లెలు పట్టణములుగా స్థిరస్ఫూర్తి నుండవచ్చును గదా! అవి నేరని కతంబున స్వాయముగ నెదుగు పచ్చికజాడలఁ బట్టి యిచ్చోట శూన్యమైన నింకొక శాద్వలమునకును అక్కడనుం గడఁబడిన వేఱొక పచ్చిక పట్టునకుంగాఁ గ్రుమ్మరువారైరి.

వ్యవసాయ మహాయుగము

తరువాత నెట్లో సేద్యముఁ జేయ నారంభించి స్థలముల ఖాయముగ నాక్రమించి కుదురుపాటైన జీవనమునకుం దొడంగిరి. ఇందుచే మునుపటికన్న కలిమియెక్కుడై తన్మూలమున నాగరికత పెంపెక్కుటయు, పదిలముగఁ గుటుంబము లేర్ప

డుటం జేసి గృహస్థధర్మము లుద్ద్యోతములై వాసింగాంచుట యు నివ్వటిల్లె. "ఎల్లి శెట్టి లెక్కయే లెక్క" అనునట్లు దినదిన మొకే తీరున మాంసక్షీరశాకములఁ బుచ్చుకొనుట మాని ఆరోగ్యరుచులకై భోజనాదులలో వివిధభంగు లేర్పఱుప నుద్యుక్తులైనందున అందఱు నొకే వృత్తి నాశ్రయించుటమాని భిన్నవ్యాపార తంత్రులైరి. కమ్మరి, కుమ్మరి, వడ్రంగి మంగలి, చాకలి, జేహారి, మొదలగు నానావిధములగు బ్రదుకుదెరవు లేర్పడుటచే నపూర్వసమృద్ధి నొంది దేశంబు విలసిల్లె. సిరు లుల్లసిల్లుటచే జనులును సముచిత విరామకాలంబును విద్యావిభూతియుం జెంది సుఖపరాయణులై ఇంతకుఁ బూర్వమెవ్వరును భావంబుననైనఁ బడయని భోగంబులం దేలిరి. హిందూదేశము అదృష్టవశంబున వేయి రెండువేలేడులకన్న మునుపే యింత మహాద్దశకు వచ్చె. కాని దురదృష్టవశంబున మన ప్రాచీను లింతకన్న మిన్నగనుండ నెన్నని కతంబున రాను రాను క్షీణించి నేఁటికి క్షామము మహామారి ఇత్యాద్యుత్పాతముల పుట్టి నిల్లైనది.

పరివర్తన కళాయుగము

యూరోపియనులు ఇంతటితోఁ దృప్తిఁ జెందక పౌరుషోద్ధురులై పరివర్తన కళాయుగంబుం బురస్కరించి తెచ్చి భూమండల రాజ్యమున రాజుగఁ జేసిరి. ఈ వర్తమానయుగంబు యొక్క ఘనతర లక్షణంబు లెవ్వియన

(1) హస్తబలంబునకన్న యంత్రబలంబు ప్రధానంబు. మనుజులు చేతి పనులచే నలజడిఁగొనుట • చాలమట్టునకుఁ జాలించి ధీశక్తిచేఁ బ్రకృతిశక్తుల వశీకృతలం జేసి తన్మూలమున సర్వకార్య సంఘటనచాతుర్య ధుర్యులైరి. భూజలాగ్ని వాయు వ్యోమాంతర్గత ప్రభావంబులను యంత్రంబులను సగ్గంబులం బంధించి యథేచ్ఛ సంచారములకుం బాపి మనుష్య శాసితం బులం జేసి నడుపుచున్నారు.

(2) ఇంతదాఁక భూమిలోని వస్తుజాలములఁ బైనికి లాగు కృష్యాది పరిగ్రహణకళ లుత్తమము లని యెన్నఁబడి నవి. ప్రకృతము వీనికి లాఘవమును రూపస్థల భేదకారణము లైన క్రియలగు పరివర్తనకళలకు శ్రేష్ఠతయు బ్రాపించె.

(3) పూర్వము స్వదేశమునందో స్వజాతీయు లయిన వారితోనో మాత్రము వ్యవహారములు జరుగుచుండెను. ఇపుడు నాగరికాగ్రేసరుల వర్తకములు దిగంత విశ్రాంతములు గాని యల్లఁతుల నిల్చునవి గావు.

(4) చిన్న చిన్న రాజ్యముల నాహుతిగొని గొప్ప దేశము లిపుడు అఖండ తేజంబునఁ బ్రజ్వరిల్లుచున్న యవి. పూర్వము భరతఖండము మహోన్నత స్థితి నుండు సమయమునను "ఛప్పన్న ని" అనఁబడు 56 దేశము లుండినవఁట! ఇపుడొక రాజపుటానాలో మాత్రము 96 సంస్థానములు పుట్టలోని చెదలుంబలె మలమల లాడుచున్నవి. జాతిచ్ఛేదముతోడ దేశ

చ్ఛేదము నొనర్చుట ఆర్యావర్తంబు తెఱఁగు. సంభూతిగ నుంచుట పాశ్చాత్యుల యాచారంబు. వారు దేశములను జాతులను నానాఁటికి వైశాల్యమును సంశ్లేషమునుం గనునట్లు, కెలంకుల సీమల నాక్రమించియు పెఱవారిని కష్టములకుఁ గష్టములకుఁ శాల్పఱిచియుఁ, బాఱఁదోలియు, తమ జనంబులకు దొరతనము భూధనంబులును సేకరించి, యేదిక్కునఁ గాంచినఁ దామేయై చెలంగెదరు. ఇంగ్లాండు, రష్యా, జర్మనీ, అమెరికా, ఈదేశముల వారి యుద్దామత నెఱిఁగినవారు ఈ రీతినే వీరు ఇఁక ముందును దిశాంతముల నెల్లఁ దీటుకొనం బ్రసరించి రేసి ఒకానొకప్పుడు ఈభూమండలం బెల్ల నేకచ్ఛత్రాధిపత్యము క్రిందికిఁ దెచ్చి యొకే రాజ్యముఁ జేయఁగలరని యూహించెదరు. ఇట్లు సార్వభౌమత్వసిద్ధి కెదురుచూడ్కు దగిన వారితో నింకను వడగల, తెంగల, అయ్యరు, అయ్యంగారు, ఆచారి, శాస్త్రి మున్నగు ననాచారపుఁ బోకలఁ బోవువారును జాతి మత దేశ భాషా విపర్యయంబులచే కండతుండములుగ ఖండింపఁబడిన మనమెట్లు స్పర్థించి మానప్రాణముల దక్కించుకొందుమో యెఱుఁగరాకున్నది.

ఆధునిక నీతులు

(1) ఆధ్యాత్మిక తత్త్వంబుల ఘనత నించుమించుగ నస్తమింపఁజేసి ప్రకృతి జీవమానవ సంఘతత్త్వములు ఉదయించి ప్రపంచమంతయుఁ బ్రకాశితంబుఁ జేయుచున్నవి. ఈ

లోకంబున సద్వర్తనమే పరలోక ప్రాప్తికిని నాధార, భూతం బనియు, అడవిలో చెట్టు క్రిందఁ గూర్చొని, యేకాగ్రముగ ముక్కును బ్రహ్మను గండ్ల నీరు గారునట్లు చూచుచుంట, స్వార్థపరాయణత్వముగాన నది యుక్తము గాదనియు, నాధునిక నీతిశాస్త్రజ్ఞుల మతంబు. స్వకీయమున కన్నఁ బరకీయ ప్రయోజనబుద్ధి మేలు. కారణమేమన మన యునికికి సంఘంబే ఏసుగడ. కొన్ని మతంబులు అహంకారము త్యాజ్యమనియు, అహంకారమే లేకున్న సంసారచక్రంబు దిరుగుట సాధ్యము గాదుగాన, స్వభావ విరుద్ధమును శుద్ధముగ నసాధ్యమును అగు వాంఛారహిత కర్మానుష్ఠానము కర్తవ్యమ్మనియుఁ బరస్పరశత్రువులగు నీతుల బోధించును. ఈమతంబుల మాట యెత్తిన మండిపడువారు కొందఱు "తనకు మించిన ధర్మమే లే"దని వాదింతురు. స్వాత్మపరత్వము పాపావహంబగుటయే గాదు. మఱి తన యుద్దేశమునకే ఊనమైన నడునడి. అదెట్లన, స్వకీయ సుఖమునే కామించువారు అనేకులున్న సంఘంబు చెడును. తమకు రక్షకే మగు సంఘంబు జెడినఁ దాము నశింతురు గదా. కావున అహంకారానహంకారములకు మధ్యవర్తియైన మార్గమున్నంగాని పురుషార్థ ప్రతిపాదనంబు దుర్ఘటంబు. అట్టి మార్గంబు లేకపోలేదు. దేశసంఘాభిమానులైనవారు కేవల పరోపకార బుద్ధితో కార్యారంభులైనను, తమచే దేశమున్నతికి వచ్చిన, తద్ద్వారా తాము క్షేమంబు వడయుదురు.

గాన, నిట్టి కార్యములు సంకల్పమున నిరహంకారములును, ఫల సమయంబున స్వపర ప్రయోజన ద్వంద్వ సంయుతములునుం గాన, సకల జనకరణీయంబు లని ఆధునిక సిద్ధాంతము. సంఘ ములు జనులు పరస్పర ప్రయోజకములై యున్నవి. మహాభారత మున శ్రీకృష్ణుఁడు పాండవ ధార్తరాష్ట్రులం గూర్చి యుపమించి చెప్పిన:—

"క. ధృతరాష్ట్రిండును బుత్రులున్ వనము, కుంతీనందనుల్ సింహముల్
మతినూహింపనసింహమైన వనమున్ మర్దింతురెందున్ వనా
వృతవృత్తంబులుగాని సింహములకున్ వేగంబె చేటొందుఁగా
నతెగన్ బొంమటు గార్యమీయుభయమున్ సంతుష్టిమై నున్కికిన్"

అనుపద్యమున సూచింపఁబడినట్లు ప్రజలును దేశమును ఒండొంటి వంటివేయుండును. ప్రజలులేనిది సంఘమునున్న. సంఘము సున్నదైనఁ బ్రజలంతకుమున్న. సున్న. కావున సంపూర్ణాహం కృతి నిరహంకృతులు గర్హ్యములు. "పదిమందికిముప్పమూడి ననేమి? నేను చిప్పకున్ఁ గైలాసమున కెగిరినఁ జాలు" నని మక్కువఁగొన్న వారు సీతిపరు లేనాఁడుంగారు.

ఇంతేకాదు. మోక్షేచ్ఛ, జనులయొక్క సొమ్ములాగి బదు లొక్కమియ్యక చక్కని మాటల బేలుపుచ్చుటకై, రాజు లును గురువులును పూజారులును బన్నిన కుయుక్తియేగాని వేఱొండుకాదనియుఁ గొందఱు తత్త్వశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయ మై యున్నది. ఇందునకుఁ దార్కాణము చూడుఁడు! హిందు

వులలో ధనేషణము వర్జనీయమైనను బ్రాహ్మణులకు ధనకనక వస్తువాహనాదుల సమర్పించుట స్వర్గహేతువని ధర్మశాస్త్ర ముపదేశించును. దీనింబట్టిచూడఁగా బ్రాహ్మణేతరులకు ధనము కూడ దనుటయు బ్రాహ్మణుల కెంతయున్నం జాల దనుటయు స్పష్టము. అనఁగా మోక్షమునకై ధనమును మార్చుకొనుట. తెలిసినవారు గావున నే అగ్రగణ్యులు ముఖ్యమైనదాని గ్రహించి మోసమైనదానిని ధారవోసిరి. "ముక్కుమీఁదనే నిగాయుంచరా నాయనా" అని బోధించిమొకండెల్లచేయ ముల్లెలాగుకొన్నట్లున్నది. ఈయవివేకము మనదేశముననే గాదు. ఐరోపాలోను మిక్కిలిగ వ్యాపించియుండినది. కాని నవీనతత్త్వములు బయలుదేరిన పిమ్మట మతాచార్యుల యాదాయము బుడమొట్ట నశించుటచే వారు మిక్కిలి చీకాకు పడుచున్నారు.

ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములు

పూర్వులు ఇహపరంబులకు వైరం బారోపించిరి. ఈ లోకమున వన్నెవచ్చిన నాలోకమున సున్న వచ్చుననియు అచ్చట సౌభాగ్యము రావలయు నన్న ఇచ్చట వైరాగ్యమునఁ బోవలయుననియు వక్కాణించిరి. ఇప్పటివారు ఇయ్యది విరుద్ధవాద మని ఖండింతురు. ఎట్లన ఇహపరములు రెంటికిని సృష్టికర్తయొకఁడే. ఒకదానిని దైవము నింకొకదానిని దయ్యమును నిర్మింపలేదు గదా! కరుణాశాలియు నిర్నిద్ర ప్రభావుండునైన ఈశ్వరుండు మనము ఇక్కట్టులం జిక్కునట్లు ఒండొంటి పొత్తు

పోషఁగని లోకంబుల సృజించె ననుట సర్వేసముండగు నప్పర మాత్మునకు క్రూరతయు హీనతయు నారోపించుటగాదె! ఇందును నందును మనము సుఖులమైయుంట యాతని యభిమతం బనిన నాతనికీ దక్కువయగునా? ఇది పరస్పరాసంభవ సిద్ధాంతము. ఇహాపరములు పరస్పరాసంభవము లనుట ఈలోకంబు నాచుకొన నెంచిన వంచకులచేఁ బుట్టింపఁబడిన ప్రమాదమేగాని యపాగదయారస వారిధియైన ఈశ్వరుండొనర్చిన యక్రమము గాదు.

తత్త్వశాస్త్ర విషయంబులివ్వి. విస్తరించి చర్చించుటకిట నవసరముచాలదు. ఆధునికుల యాలోచన ప్రసరించు మార్గము మాత్రము సూచింపఁబడియె. అంతియెచాలు. లౌకికంబు పరమధర్మం బనుట సర్వకోవిదులకును సమ్మతంబు. ఒకానొక అఖండజ్ఞాన మాన్యుండు "దైవం పురుషరూపేణ" అన్నట్లు 'మానవసంఘమే దేవుఁడు; దానికై పాటు పడుటయే అర్చ, ధ్యానము, తపస్సు అన్నియును. అంతకు మించిన పూజలు లేవు.' అని వ్యాఖ్యానము మహాహాదారముగఁ జేసి యున్నాఁడు.

మతములకు నార్థికస్థితు లాద్యములు

తొల్లి మానవులు ప్రకృతికి వెఱచువారు. ఉఱుములు, మెఱుములు, తుపానులు, విసవిస విసరుగాలులు, అంధకారమున నాకొన్నట్లు భయంకరముగ తలచేతు లాడించి హుంకరించు

రాక్షసులంబలె సల్లాడు చెట్లును, ప్రతి ధ్వనులు ప్రతిధ్వనించు గుహాలును, అగమ్యపర్వతములు, తటాలున వెల్లువగాఁ బొంగి చిక్కినవాని నన్నింటిని నోట వేసికొని పోవు నదులు, సర్పములు, క్రూర మృగములు, ఇత్యాదులంగాంచి ఎఱుకచాలనందున వెఱపుగొని, దేవత లని పూజింపఁ దొడఁగిరి. గూఢమైనవానిని జూచి భయముఁ గొనుట మనకు సహజము. కావుననే పసిపిల్లలు చీఁకటి గదిలో నొంటిగా నుండరు. ఆది మన్వంతరముల వారు నిక్కే. కిరాతులవంటివారు. జ్ఞానమా మన్నా! స్వభావాద్భుతములఁ జూచి తమకు విదితములు గానందున అవాఙ్మనస గోచరంబు లని సాష్టాంగదండప్రణామంబులకు మొదలిడిరి. చూడుఁడి ఈవింత! అవాఙ్మనసగోచరత నిజమేని పూజచేసిన మేలుచేయు ననుట గోచరమాయెట్లు? 'దేవుని గుఱించి మన కేమియుఁ దెలియదు. అతఁ డింద్రియాతీతుఁడు' అని చెప్పుట. వెంటనే "అతఁడు భక్తునికి దాసానుదాసుఁడు" అని సిద్ధాంతముఁ జేయుట! ఏమియు నెఱుఁగని వారీ విషయమెట్లు నేర్చిరో తెలియరాకున్నది. యాథార్థ్యమేమన్న——మనుష్యుఁడు తనకుఁ గీడు చేయ శక్తిగలవానిని గోప్యవస్తువులను బహుగౌరవబుద్ధితోఁ జూచుట నైజగుణము. కుఱ్ఱవానిని చేరఁదీసి యొక చేతిలో నరణానుంచి యింకొక చేతిలో నేమియు లేకున్నను గట్టిగా మూసికొని 'నీకీచేతిలో నుండునది గావలె

యునా" అని యడిగిన నాబాలుఁ డరణా తీసికొనుటకు జంకు చుండును. అనుభవవంతులమైన మనము ఆయరణాను లాగుకొని 'నీరహస్యము నీయొద్దనే భద్రముగ నుండనీ,' యని నవ్వుచు వెళ్ళుదుము. ఆధ్యాత్మిక విషయములో నేఁటికిని జనులు బాల్యమును మానకున్నారు. అనేకులు ఎదురనుండు ప్రపంచమునకన్న నెక్కడను గనఁబడని స్వర్గమే మేలని నమ్మి యుంటకే బాల్యచాపల్యమే కారణము. మఱియు నీలోకము సత్తుగాన నిచ్చవచ్చి నట్లున్నదని భావించుటకుఁ గాదు. 'నా యిల్లు బంగారముతోఁ గట్టినది. నేనెప్పుడు నిల్లే కౌమార దశలోనె యుందు' నని డంబములు వల్కువానిని పిచ్చియాసుపత్రికిఁ బంపుదుము. కాని ఋషీశ్వరుం డని భావించి పూజింపము. ఇంద్రియములకును బుద్ధికి నతీతమైనదానిని అభిమతానుసారముగా చిత్రించుకొని కృత్రిమసంతుష్టి వడయవచ్చును. కావుననే సాధ్యాసాధ్య విచారణలేక యనేకులు ఈప్సితంబులెల్ల నీడేర్చు లోకమొండు గల్పించికొని 'మేఘముల నీళ్లునమ్మి దొన్నలోని నీళ్లు వార్లించినట్లు,' ప్రవృత్తి వదలి నివృత్తి నవలంబించుచున్నారు. 'భూలోకంబున నెన్నియో కష్టములు బడవలసిన వారమై యున్నాము గదా? దీనికి నష్టము గట్టి యిచ్చు లోకంబొకటి లేకున్న ధర్మ మెట్లు స్ఫుటంబౌను?' ఇత్యాది యోచనలచే జనులు భ్రమమూలమై పరిపూర్ణసుఖాభిలాషయొక్క

ప్రతిబింబమైన అవ్యయ పదవియొకటిఁ గల్పించి బొమ్మలింట్లాడు బాలికలంబలె కుతుకంబు నొందెను. అది యట్లుండె.

ఆదిని ప్రకృతిలోని వస్తువుల దేవత లని పూజించుటకును, విరక్తియందు రక్తిగొనుటకును అరయుమి, వెఱవు, నైసర్గిక ములంజయించి పనులు జేయించుకొనఁదగు జ్ఞానస్ఫూర్తి లేక పోవుటయుఁ గారణములు. మనము ప్రకృతుల కధీనులమై యుంటిమి. కావునఁ బూజించితిమి.

ఇపు డట్లుగాదు. మనుష్య తేజం బజేయంబై యున్నది. ప్రకృతి మనకుఁ, బ్రజయయ్యె. మనము పతులమైతిమి. అమెరికాలో 'కాలిఫోర్నియా' యనుసీమలో నొక మహానదిని ఇంకొక ప్రక్కగాఁ బ్రవహించు నట్లు బంధించిరి. నదులు సముద్రములను పొంగుకాలమును పరిమితిని గణించి యుచితప్రతిక్రియలను మున్నుగనే సిద్ధపఱిచి వానిచేనగు నుపద్రవముల నానాఁటికిఁ దగ్గునట్లు చేయుచున్నారు. మారుతములు ప్రవాహములు మున్నగు వానిని గొప్పచక్రములు ద్రిప్పునట్లుచేసి నూఁడిగములకు గుదిరించుచున్నారు. ఇట్లనేకరీతులఁ బురుషుఁడు విజృంభించి యేపుఁజూపి ప్రకృతిగర్వము సణంచుట సర్వజనవేద్యంబు. అరయుమితోడ భయమును భయముతోడఁ బూజయును గ్రమముగ వదలుచున్నవి. ఈలోకముననే, మనకుఁ గాకున్న సంఘమునకైనిని, నేఁడు గాకున్న ఇఁక ముందైనను, సౌఖ్యసుఖము లన్నియు సమకూరు నను నుత్సాహ మున్నది.

కాన యూరోపియనులు తొల్త నీపని సమాప్తికిఁదెచ్చి, పిమ్మట దూరపుఁ బనియైన పరలోక విజయమున కారంభింత మని, లౌకికాచార పరాయణులై రాజిల్లెదరు.

ఇట్లు హిందువులయొక్కయు యూరోపావారి యొక్కయు నాగరికతలలోఁగల ముఖ్యభేదములు సూచింపఁబడినవి. ఏల యనఁగా పురుషోద్యోగ స్వభావము, అది యనుసరించు మార్గములు, పద్ధతులు, అర్థముల గౌరవలాఘవములు; వీనికన్నింటికిని సకలకర్మలకును మనుష్యులహృదయముల దృఢముగ నావేశించి యావజ్జీవమును నడిపి నిర్ణయించు నమ్మికలే జన్మస్థానము లని తెల్పుటకు.

అజ్ఞానము జీర్ణించుకొలఁది పూజాపురస్కారములు సన్నగిల్లు ననుటకు మనవారి యాచారములే ప్రబలప్రమాణములు. ఎట్లన, అడవిమనుష్యులు ఱాలుఱప్పలు మొదలుగఁ జూచిన వానినెల్లఁ గొలుతురు. ఏదైన వృక్షము వాయువశంబునఁ దలయూఁచెనేని, అం దేదో దేవత యావేశించియున్నదని, మాలలు దానిని చింపిబట్టలతో నలంకరించి ప్రదక్షిణములుచేసి యానంద తాండవ మాడుదురు. శూద్రు లింత మూఢులుగాకున్నను కాటేరి, మారేరి, మారెమ్మ, పోతమ్మ, ఇత్యాది క్షుద్రదేవతల నాశ్రయింతురు. వీరికన్న జ్ఞానమాన్యులైన బ్రాహ్మణులు వీనిని తుచ్ఛము లనియు తమోగుణ ప్రధానము లనియు నిరసించి సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, అగ్ని ఇత్యాదిశ్రేయస్కర

ప్రకాశమానములైన ప్రకృతుల దేవతలని భజింతురు. ఇందుచేఁ గలుగులాభము సూర్యనమస్కారములకును యజ్ఞములకును వరుణ జపములకును అగుసెలవేగాని వేఱొండు లేదు. వేదకోవిదులు వీనిని ఉత్సర్జించి సర్వాంతర్యామియైన పరమాత్మ నారాధించుట మాత్రము విహిత మని యనుష్ఠింతురు. కావున విజ్ఞానము వికసిత మగుకు భక్త్యర్హములని భావింపఁబడు వాని లెక్క తక్కువయగు ననుట ప్రవ్యక్తంబు.

ఐరోపాలో పూర్వమునుండి సూర్యచంద్రులకు సంభావన పూజ్యము. ప్రకృతము సత్యాసత్యవిచక్షణులు లోకభజనమే పరంబునకు రాజమార్గం బని ప్రకటించెదరు. ఎట్లన భగవంతుఁడు ధర్మమున కతీతుఁడైనచోఁ బ్రార్థించినను ప్రసన్నుఁ డౌనుట నిశ్చయము లేదు. ధర్మబద్ధుఁడైనచో సన్మార్గగాములకు సద్గతినొసంగ వలయుట విధియౌను. అర్చనలచే నారాధితుండౌ నను సిద్ధాంతమున కుత్పాదకములు రాజులవల్లఁ బ్రజలువడిన యుత్పాతములే. మహారాజులు నవాబులు, పాదుషాలు మొదలగు ప్రజాపీడకులు చట్టదిట్టములకు మించినవార మని స్వేచ్ఛావిహారు లగుచు, బాధలఁ దొలఁగించుకొనుటకు, మన్ననలు వడయుటకును, అందఱుచేతులు గట్టుకొని వారిస్తోత్రపాఠంబుల వల్లించుట వినా వేఱొం డుపాయము లేనివారైరి. అదిచూచి "ఒకచిన్నరాజే యిట్లు నిరంకుశప్రతాపుఁడైనపుడు సర్వశక్తిమంతుఁడగు భగవంతు డింకను ఉద్దండుఁడై యుండుఁగదా! ఇఁక

నాతని సమ్ముఖమున న్యాయాన్యాయంబులు గుణదోషములును నివేదించి ఫలమేమి? వంది బృందముల చందంబున స్తుతించి 'స్వామీ! నేను పాపిని ద్రోహిని. ఉప్పురాతికైనఁ బనికిరాను. మీకరుణయే వేఁచియున్నాఁడ. రక్షింపు మహాప్రభో!' యని అతని చరణారవిందముల పిఱికిపట్టుఁబట్టి వదలనిన లబ్ధసాయుజ్యాల మాదుము అని లోకులు యోచించిరి కాఁబోలు! వర్తమాన కాలమున రాజులు సర్వస్వతంత్రు లసియు, శాసన బద్ధులు గారనియు నెవ్వరు నొప్పుకొనరు గాన, పాదుపాల ప్రతిబింబమో యనునట్టి కృత్రిమదేవునిఁ గొలుచుట మాని ధర్మోద్ధరణపీలాలలితంబైన సత్త్వగుణ బ్రహ్మంబు నుపాసించుట కర్తవ్యంబు. ఈ బ్రహ్మోపాసనమునకును లౌకికాచారమునకును విరోధము లేదు. మఱియు నిహమే పరసాధనమని యెన్న వలయును.

"మ॥ తనకుఁ గాదనఁ గరానిధర్మమున బద్ధంబై వియోగంబుఁ గా
నని ద్వంద్వంబులు పుట్టుగర్భ మయి తన్మార్గంబునన్ సృష్టిని
ల్పునమోఘంబగు తత్త్వముం దలఁచి యాలోచించి యశ్రాంతమున్
ఘనసమ్మోదము నందు ధీరుల సఖండజ్ఞానులం గొల్చెదన్॥ "

కాపుఫ సంఘసంయోగమునకు నౌకాదిగమనములకును ప్రతిరోధకంబులైన యాచారములచే నావరింపఁబడినవారు, పూర్వము వ్యవసాయకులచే గోపాలురును గోపాలులచే బోయలును పశ్చాత్కమహీనులై అడవులపాలయినట్లు కళాదక్షు

లయిన వారిచే నపహృత విభవులై పతితప్రాయు లగుదురు. కాల నియమం బిట్లు. తాటాకుల కట్టచే కాలంబు వార్యంబుగాదు. అనుసరించుట చేతనే గాని నిరసించుటచేఁ గాలము నెన్నటికిని జయింపఁజాలము. కాలవశత యని మరణమునకు బర్యాయపదం బొఁదుగలదు. దీనిభావ మేమన కాలమున కోడుట. అనఁగా కాలానుగుణములగు వర్తనముల నిరసించి యోటమిఁ దెచ్చికొనుట. దీనికి ప్రతిక్రియ యేదనఁగా యథోచిత మార్గముల నవలంబించి మనము మార్పులు వడయుటయే. అట్లుచేసితిమేని స్వకీయప్రాణంబులు గోల్పోయినను జాతీయప్రాణములు నిలుచును. మనకర్మఫలంబులు జాతిలో నావేశించి స్థిరతనొందు గాన నొకవిధమున జాతిలో లయించినవార మగుట మనమును చిరంజీవుల మగుదుము.

యుగక్రమ మనఁగానేమి ?

పైచర్చలలో నొక యుగానంతరమున మఱియొక యుగము ఉపక్రమించు నంటిమి. అనంతర మనఁగా కాలానంతరముగాదు. ప్రాధాన్యానంతర మనుట. వివరమెట్లన. నేఁటికిని వేఁటాడి జీవించు వారుంగలరు. మందలందోలుకొని యడవులఁ గొండలం బడి తిరుగువారును నున్నారు. ఐనను వీరికి పూజ్యత లేదు. వీరు గౌరవింపఁదగినవా రని పిచ్చివాఁడు సైత మాడఁడు. అదే రీతిని కృషికళాయుగంబులంగూర్చియు. ఒకటి చచ్చి వేఱొకటి మొలచునని కాదు నా యర్థము. మఱేమన మహాదరణ్యం

బున సింగంబులు చేరినతోడనే మ్రుక్కిడి మృగంబులు విపద్దశకు
వచ్చి నానాఁటికి భక్షింపఁబడి కాలక్రమేణ పర్యవసానముఁ
జెందు తెఱంగునను, మహీరుహంబు నిగనిగలాడుచు నెగ
యుఁగొలఁది పరిసరభూజంబులు గాంతిఁదఱిగి తుదకు నయ్యది
ఆశాంతంబులఁ జుంబించు కొమ్మలతోను వర్షాతపములకుం
జొఱరాని పర్ణములతోను సమున్నతిఁజెందువఱకు నివి శీర్ణతఁ
జెంది తుదకుఁ గ్రుంగి రూపఱిపోవుమాడ్కిని, కాలానుగుణమైన
నాగరికత విజృంభించుతఱికి కాలప్రతికూలంబు లగు చందంబు
లు మందతనొంది సమకాలికంబు లయ్యు జీవచ్ఛవంబులపగిదిఁ
గుళ్ళుచు తుదకు నామమాత్రావశిష్టంబు లగు ననుట. కాల
మ్మున సంయుక్తతయున్నను దేశమ్మున సంయుక్తత యుండ
దు. అనఁగా నూతనోద్యోగులు పైఁబడివచ్చిన మనము వారికి
తావిచ్చి వెనుక కొదుగవలసిన వార మగుదుము. వారుప్రవే
శించినచోటు నాగరికహీనులు కాలిడుటకుఁగాదు. వీరుండ
వారురావచ్చును పోవచ్చును. వీరిని వెడలనైనఁ గొట్టవచ్చును.
బలములేదో కాన ప్రతిక్రియఁ జేయుంజూచుట 'యలవికాని
యుద్యమము. కాఁబట్టి కాలంబొండైనను విధివేఱయ్యెడిని.
కాలానుగుణాచారప్రచారమే యిందులకు మందు.

ఒకయుగంబునఁ దత్పూర్వయుగంబుల లాంఛనంబులెవ్వియు
లేకపోవు ననియుఁ దలంపఁగూడదు. మనదేశమున కృషీవలు
లును గొల్లవాండ్రును మందల నుంచుకొను మాదిరి ఐరోపా-

లోను వ్యవసాయ గోపాలనములు నిక్కడికంటె సమృద్ధిగ జరుగుచున్నవి. అయినను వానికీదేశమునందు ముఖ్యత యక్కడలేదు. హిందూదేశములో సుమారు 195,668,362 మంది కృషివేగతియని యున్నారు. పశ్చిమఖండ నివాసులకు వ్యాపారవాణిజ్యాదులే జీవనదులు. కృషి యుపనదితో సమానము. కరటింబోలె తదనంతరయుగా విర్భావసమయంబున మాతృయుగంబుమృత్యుగోచరమై మటుమాయమానని యెంచ రాదు. మఱేమన వర్తమానము భూతంబునంబుట్టి భవిష్యత్తులోనికిఁ బ్రవహించును. త్రికాలములును సముచ్చితములు. వర్తమానంబు భూతంబునకు ఫలంబును భవిష్యత్తునకు బీజంబునై యుండు. ఇయ్యది వృద్ధిలక్షణంబు. పెఱుగుట లేకున్న విఱుగుట సిద్ధంబు. అచలత్వము జడధర్మంబు. చైతన్యధర్మంబు చలనంబు. కావున నెయ్యది నేఁడు సిద్ధిగనెన్నఁబడునో యదివృద్ధి దినములనాఁటికి నుపకరణమౌను. కారణజాతంబైనకార్యంబు తదితరకార్యంబులకు కారణం బౌటయే పరిణామంబు. తృప్తి సుప్తి. అది తగదు. నేఁడు మేడగానుండుదానిని రేపు ఇంకను ఉన్నతివహించిన మేడయొక్క సోపానముగాఁ జేయుటయే మహాత్ముల పద్ధతి.

చూడుఁడు! ఒకవిధమునఁ గాల మనశ్వరమైనను ఇంకొక విధమునఁ జూచిన నశ్వరం*బనవచ్చును. భూతకాలము గతమైనను దానిఫలములు వర్తమాన భవిష్యత్తులందును బ్రవ

ద్రిల్లును. కావుననే పెద్దలనాఁటి దురాచారములనుండి మన మువస్థఁబడుటయు 'వానిని బాలఁద్రోయుట దుస్తరముగనుంటయు. కర్మం బనునది ఈసిద్ధాంతమేగాని వేఱుగా దని తోఁచెడిని. పారంపర్య విపరీతములెన్నియున్నను అవి శోధ్యములే గాని అశోధ్యములుగావుగాన మగంటిమిగలవారు వానికి వెఱచి వెన్నియ్యరు.

ఏయుగము నాలోచించినను సరే, తత్పూర్వయుగంబుల ఫలంబులం దిమిడి యుండుటయేగాక, గమనించి పరీక్షించిన, తన్ను పగిల్చికొని రాఁబోవుయుగము మొలకెత్తుటయు గోచరించును. ఐరోపాలోని యిప్పటిస్థితి నిరామయంబుగాదు. దానికిని లయంబు విధింపఁబడియున్నది. అట్లుగాకున్న వృద్ధియుండదు. ఈ లయసూచక నిమిత్తంబు లిపుడే గానఁబడుచున్న వని యనేకు లనెదరు. భూతవర్తమానంబులం గూర్చినట్లు భవిష్యత్తునుగుఱించి దృఢంబుగఁ జెప్పుటకు శాస్త్రజ్ఞులము కుటిల జ్యోతిష్కులుకారు గాని, వీరియూహాలు ప్రమాణములే యగును. ఈవిషయ మిఁకముందు చర్చింతము. ఒక మాటమాత్ర మిక్కడనే చెప్పవచ్చును. ఏమన పాశ్చాత్యుల ప్రకృతస్థితి లయంబు నొందు ననుటచే ముందు పాశ్చాత్యులే పరమపదవికిఁబోయి మనకు దండిగఁదావు దొరక నట్లు చేతు రని భ్రమింపఁబోయెదరు సుఁడీ! ఆమాటకు వారి యానాగరికత రూపుమాఱు నని

యర్థము. వారే రూపుమాయుదు రని యర్థముగాదు. ఈ పరిణతిచేత వా రింకను దేజోవంతు లగుదురేకాని తేజోహీనులుకారు. కావున యుగంబులు కృతాంతంబు లౌననుటకు ప్రళయజంఝామారుత విహతము లౌనని భ్రాంతిఁగొనుట నిర్హేతుకంబు.



పదునాల్గవ ప్రకరణము

సమర్థత నతిశయింపఁజేయు మార్గములు

దేశముయొక్క అర్థార్జనశక్తి యుద్దీపించుటకుఁ గారణము పూర్వోదిత ప్రకృతి శ్రమ మూలధనంబు లధిక సమర్థము లగుటనే. ఏతదర్థం బేర్పఱుపఁబడిన విధానముల విశదీకరింతము.

ప్రకృతి

ప్రకృతిం గూర్చిన విషయములు కొన్ని మున్నే చర్చింపఁబడియె. స్వభావసిద్ధముల గణ్యతంబట్టిచూడ నిందు భూమి మొదటిది.

భూమినెక్కువ ఫలవతిగాఁ జేయుమార్గములు రెండు. వైశాల్య సారాతిశయములను గల్పించుట.

సారాతిశయముం గూర్చిముందే వ్రాసితి. ఇంకను విస్తరించుట కిది వ్యవసాయశాస్త్రముగాదు.

వైశాల్యాతిశయము ననుసంధించు పద్ధతులు రెండు:—

(1) సముద్రముచే నాచ్ఛాదితము లగు భూముల నాక్రమించుకొనుట. హాలెండుదేశస్థులు ‘జైడరు’ అను సముద్రశాఖను

సేతువుగట్టి కొలనుగాఁ జేసి పిమ్మట నా నీటిని యంత్రములతో వెడలఁజల్లి శతసహస్రసంఖ్య గల యెకరముల భూమి సంపాదించిరి.

(2) ఇంకను సాగుబడిక్రిందికి రానిభూముల సాగుబడికిఁ దెచ్చుట. నేలలు దుక్కికిరామికి హేతు వేమన్నను నీటి పాఱుదలలేమి, మితిమీఱినయూఁట, చవుడు, పొదలు బలిసి కప్పివేయుట, అల్పజనసంఖ్య ఇత్యాదులు. ఈ దేశములో జనసంఖ్య యేనాఁటికిని కొఱఁతనొందదు. పంజాబులో గవర్నమెంటువారు అక్కడఁ బ్రవహించు నదులనీరు వ్యర్థముగ సముద్రమునకుం బోనట్లు కాలువలఁద్రవ్వించి, వేలకొలఁది ఎకరాలు నూతనముగ నుత్పత్తికివచ్చునట్లుచేసి, సేనలలో చక్కఁగా పనిచేసి రాజసేవఁజేసినవారికి వారి యాశ్రితులకును విభజించి యొసంగి, వారెక్కడ నాచారప్రకార మప్పుల పాలై సాహుకారులకు అడమానముపెట్టుదురో యనుశంకచే నటుచేయ స్వాతంత్ర్య మియ్యక వారి యోగక్షేమముల నరయుటకు విచారణకర్త నొకని నేర్పఱిచి ఇంతింతనరాని మహోపకారము గావించిరి. ఆసాము, మైసూరు, కొడగు, కొచ్చి, తిరువాన్కూరు, ఈప్రాంతములలో క్రొవ్వుకారునట్లు బలసిన భూములున్నవిగాని యవి వనావృతము లౌటయు పర్వతపరిసరమ్ములం దుంటయుం జేసి మనవారు వానిపొంతకుం బోరైరి. ఇప్పుడు తెల్లజాతివా రించుమించుగ నీ భూము లన్నిటిని స్వాధీనము

చేసికొని 'కాఫీ, తేయాకు, మిరియాలు, జాపత్రి, రబ్బరు, ఇట్టియనర్ఘ వస్తువుల నుత్పత్తిఁ జేసి యపారలాభంబు వడయుచున్నారు. పంజాబులో జీవనదులు కాలువలు వీనిచేఁ బోషింపఁబడు నేల లున్నవియని యంటిమిగదా! వానినిఁగూడ నింగ్లీషు వారు సుమారైదారునూఱులక్షలకుఁ గొనవలెనని చూచిరి. కాని గవర్నమెంటువారు అదికూడదని వాదించిరి. వీనిమీఁదఁ గన్ను వేయుటకుఁ గారణ మేమన, ఇచ్చోట గోధుమలు కొల్లలుగఁ బండుచున్నవి. మనకు వరియెట్లో గోధుమలు వారికట్లు. ఇప్పటికిని బంజాబునుండి యీదేశమునకు గోధుమలను విశేషించి ఎగుమతిఁ జేసెదరు. అట్టి ప్రదేశము తమయధీనములోనే యున్న నింకను మంచిదిగదాయని కొనఁజూచిరి. కావున నిది సమాజమును సకారిణమునైన ఎన్నికయేయని చెప్పవలయు.

ఈదేశ వైశాల్యములో సుమారు దశమభాగ మింకను గన్యావస్థలోనే "నాథులెన్నఁడు వత్తు" రని వేఁచియున్నది. ఇప్పటిధరలప్రకారము లాభకరము గాకపోయినను దినక్రమేణ భూమిలోనుండి తీయఁబడు వస్తువులవెలలు మేలిమిఁ జెందుఁ గాన ఉపేక్ష తగదు. ఇవియుఁ బరులపాలవునేమో! శీతలములైన పార్వత సీమలంగాని యూరోపియను లంతఁగాఁ బ్రవేశింపరు. సూర్యప్రభావ ముద్ధతముగ నున్న చోట వారు మనతోఁ బ్రతిఘటింపఁజాలరు. కావుననే యుండఁబోలు, మనదేశమున ననేకులకు సూర్యవంశజులని ప్రసిద్ధి! ఇదియు మనకుఁ గొంతమేలే.

యూరోపావారు ఇట్లు కొన్ని నేలలఁ గైవసము చేసికొన్నందున దేశమునకు మొత్తముమీఁద మేలా కీడా యను విషయము విచార్యము. మొత్తమున మేలనుటయే సరి. ఎట్లన బీడుపడిన నేలలు సస్యాఢ్యములైనవి. అందుచేఁ గూలినాలిచేసి బ్రదుకు వారికి జీవనంబు దొరకినది. వాణిజ్యవ్యాపారములు వ్యాప్తములాయె. విదేశమునుండి తేఁబడిన మూలధన మీదేశమున వినియోగింపఁబడియె.

ఇఁక నష్టము లనఁబడు నవేవియన. మనకీయెడ యజమానత్వము లేక పోవుట యొకటి. అవునుగాని ఆఁయని నోరు తెఱచికొని కూర్చునియున్న యజమానత్వము తనంతట వచ్చి నోటిలోఁబడునా? ఈ నేలలు పరాక్రమముచే నాక్రాంతములుగావు. సాధారణముగ నందఱితో సమానము లయిన దరఖాస్తులచే లబ్ధములుగాన నూరక కుళ్యుడ నేల?

వచ్చినలాభ మంతయు నింగ్లాండునకుఁ బంపఁబడును ననుట రెండు. నిజమేకాని కష్టించి గడించినవారు పిళ్ళారులరీతిని కదల మెదల లేకుండువారికి సర్వము నైవేద్యముగా సమర్పించి నోటిలో వ్రేలుబెట్టుకొని పోవుదురా?

మఱియు నిందొక్క విశేషంబు. ఇప్పు డిప్పుడు ఈనేలల మన వారు వెలకుఁగొని కొంచెము కొంచెముగ స్వామ్యసిద్ధిఁబడయుచున్నారు. మంచివెలదొరికిన యూరోపియను లేల అమ్మువే

యరు నిక్కముగ నమ్ముదురు. కావున యూరోపియనులు మనకుఁ ద్రోవఁ జూపువారేకాని ఆఁపువారుగారు.

ఇంకను నీదేశములో స్వదేశసంస్థానములుపోఁగా సాగుబడికిరాని భూముల విస్తీర్ణము (సుమారు సంఖ్యలు)

మద్రాసురాజధానిలో—		12	వభాగము	లేక	6868	చదరపుమైళ్లు
బొంబాయి	……	10	వ	… …	12485	…
బంగాళా	……	9	వ	… …	19470	…
పంజాబు	……	$3\frac{1}{2}$	వ	… …	28130	…
బర్మా	……	5	వ	… …	36484	…
సెంట్రల్ ప్రావిన్స్, బీరార్ అను మధ్య పరగణాలు		4	వ	… …	28747	…
ఆసాము	……	2	వ	… …	12258	…
యునైటెడ్ ప్రావిన్స్		6	వ	… …	16928	…

ఇవి యించుమించుసంఖ్య లనియు, ఈనేలలలో నిప్పటి ధరల ప్రకారము సాగుబడిఁజేసిన గిట్టకపోవునవియుఁ జేర్పఁబడిన వనియుఁ దెలియునది.

పంటలు బలముగనున్న సుభిక్షకాలములో ఇంగ్లాండులోనికి దిగుమతి యగు గోధుమలలో 3 వంతులలో నొకవంతు ఈదేశమునుండి పంపఁబడు చున్నది. అనఁగా సుమారు నూట డెబ్బది లక్షల ఇంగ్లీషు బారువులు అన్న (హండ్రడ్ వైట్) మాట.

ఈ దేశములోని (బర్మాతోఁగూడి) ముఖ్యములగు పంటలు:—

1. ధాన్యములు—వరి, గోధుమ, జొన్న, సజ్జ, మొక్కజొన్న, బార్లి, ఓట్స్, రాగి

2. పప్పుదినుసులు—ఉలవ, పెసలు, కందులు, ఉద్దులు, అనప, చిక్కుడు, పటాణీ

3. నూనెగింజలు—సెనగ, నువ్వులు, ఆముదము, ఆవాలు, వేము, ఇప్ప.

4. తోఁటజాతులు.—చెఱుకు, అల్లము, పసుపు, కంద, చేమ, గెణసు, ఉరల, వంగ, బెండ, మిరప, ఉల్లి, ముల్లంగి, తెల్లగడ్డ.

5. పీఁచుజాతులు—ప్రత్తి, జనుపనార, కత్తాళి, మొదలగునవి.

6. ఇతరములు.—పొగాకు, గాంజా, గసగసాలు, పోక, తమలపాకు, మిరియాలు, జాజికాయ, తేయాకు, కాఫి, నీలి.

ఇవిగాక పండ్లు కాయలు నానావిధము లుత్పత్తియగుచున్నవి.

7. అరణ్యములలో దొరకు ముఖ్యవస్తువులు—కొయ్య, ఆకు, తేనె, మైనము, లక్క, గుగ్గిలము, నిమ్మ, కసవు, పూరి, ఇత్యాదులు

గనులు

పంటలకుఁ దరువాత ఖనిజములు ప్రశస్తములు. ఇందును ఉత్పత్తి నానాఁటికి నెదుగుచున్నది. 1898-వ సం॥ లో త్రవ్వఁబడిన ఖనిజముల రమారమి మదింపు 525 లక్షలరూపాయలు.

అదే [illegible]యిదేశముల కంతయు అనఁగా 1908-వ సం॥ లో 750 లక్షలకు వచ్చినది. అనఁగా నూటికి 44 పాళ్లు వృద్ధియనుట.

(బర్మాతోఁజేరి) మనదేశములోని ఖనిజముల వివరము:—

1.	బంగారు రమారమి వార్షికోత్పత్తి మదింపు			1904719	సవరనులు.
2.	సీమబొగ్గు	...	...	1225677	...
3.	ఉప్పు	...	...	347897	...
4.	సురేకారము	...	...	262603	...
5.	కిరోసనాయిను	...	...	185810	...
6.	రత్నములు	...	...	89345	...
7.	మైకా (అభ్రకము)	...	...	80120	...
8.	మెంగనీసు	...	...	79443	...
9.	ఇనుము	...	...	18584	...
10.	పెట్రోలియము	...	...	11981	...
11.	తగరము	...	...	6875	...
12.	తృణమణి (ఆంబర్)	...	...	362	...

ఇత్యాదులు.

ప్రకృతము మనరైల్వేలలో వినియోగింపఁబడు బొగ్గులలో ముక్కాలు మువ్వీసమునకన్న నెక్కువ స్వదేశోద్భవము. ఈ బొగ్గుయొక్క యుత్తమములైన ఖనులు బంగాళాలోను నిజాము సంస్థానములోను ఉన్నవి. బంగారునకు ముఖ్యస్థానము మైసూరు రాజ్యమునకుం జేరిన 'కోలారు.' పూర్వము హిందువులు ధార్వాడ ప్రాంతములను గోలకొండ సమీపమునను 500 అడుగులకన్న నింకను లోతైన గనులను దించి రనుటకు శిథిలము

లైనవాని జాడలు నేఁటికిని సాక్ష్యమొసఁగుచున్నవి. అయ్యయ్యో! స్వర్ణగ్రహణాదులయందు ప్రాచీనులకుఁ గుశలత లేక పోలేదు గాని అరాజకము, ఉపేక్ష, పూర్వాచారపరాయణత మొదలగు కారణములచే నాకళ ముందునకు రాక మొదలంట నశించినది. యూరోపులో నినుమును ఉక్కుగా మార్చుటకై ఇటీవలఁ గనిపెట్టఁబడిన తంత్రములు అగణితశతాబ్దములకుఁ బూర్వమే మనదేశములోఁ బ్రబలియుండినవి. ఈ జ్ఞాపకములచే నేమిఫలము? వర్తమానమున నించుమించుగ వర్ణనీయ ఖనులన్నియు యూరోపియనుల కధీనము లైనవి. వారి వ్యవహార నైపుణియు నుద్యోగాడంబరమును లేకున్న నవి యింకను ముకుళిత స్థితిలోనే యుండును.

గనులలో కూలిఁజేసి బ్రతుకువారి సంఖ్య సుమారు 1,50,000. ఇందులో 90,000 మంది బొగ్గుగనులలోను 27,000 మంది కోలారు బంగారుగనులలోను పనిఁజేసెదరు. మైకాలో 9,000 మందియు మెంగనీసులో 7,000 మంది సరాసరి ప్రతిదినపుఁ గూలివాండ్రు.

మూ ల ధ న ము

పరిపూర్ణప్రయోజనముగా మూలధనంబుం బొనరింప వలయునన్న అది యెయ్యె వ్యవహారముల నెంతమట్టునకుఁ గావలయునో యాగీతిని కాలవ్యయము లేక సమకూర్చు కర్త లుండవలయును. నాగరిక దేశములందు నీ వ్యాపారము

బ్యాంకీలు, నిధులు ఇత్యాది ఋణవ్యాపార సంఘములచేత నిర్వహింపం బడియెడిని. మిగిలిన సొత్తును వితరణతో వాడి వడ్డి నందఁ గోరువారు, తమకుఁ గర్మ్మలయొక్క స్థితిగతులు తెలియవు గాన వీని శోధనయే పనిగాఁ బూని యప్పుసప్పుల వృత్తియే వృత్తిగానుండు నమ్మకము గలవారియొద్ద తమద్రవ్యము దాపరించి నిర్భయముగ వచ్చినమట్టునకు లాభమని యుందురు. కృషి కళాదిక్రియాచతురులు తనుకు బుద్ధి యుత్సాహము నుండియు కార్యారంభంబునకు వలయు మొదలు లేకుంట, తదర్థంబు నిధి కార్యదర్శులవద్దకుఁ బోయి, తమ యూహాపోహములఁ దెలిపి, జయమగు నను నమ్మకముఁ గలుగఁజేసి కాని తగుమాత్రపుసొమ్ము వడ్డికిఁ గొనఁజాలుదురు. కావున బ్యాంకీలవలని లాభములు రెండు. చేర్చి పెట్టినవాఁడు అప్పియ్యఁగోరిన భద్రమైన స్థానముగా నునికియు, అప్పుఁదీయఁగోరిన వ్యవహారదక్షులకు విమర్శించు సహాయకారియగు తావుగానుంటయు. ఎక్కువనీరుండు స్థలముల నుండి వ్యర్థముగఁ బోవునంబువుల పదిలపఱిచి నీరుచాలక తపించు చోటులకుఁ ద్రిప్పుటచే కృషియెట్లు పురణించునో అట్లే బ్యాంకీలచేత సమస్తార్థికతంత్రములును పెంపుఁజెందును.

నిధులుపొంగి వెలయుటకు వితరణ, ఉత్సాహము, నాణెము నను మూఁడుకారణములు. వితరణలేనిది మొదలు ప్రోఁగుగాదు. ఉత్సాహములేనిది నూతనోద్యమము లుండవు. అందుచే దానికి గిరాకిరాదు. నాణ్యము అనఁగా యోగ్యత. యోగ్య

వ్యవహారము లేనిది అడుగువారును నమ్మి యిచ్చువారును నుండరు. ఇది వినిమయకాండంబునకుం జేరిన విషయంబుగాన నిట సంక్షేపముగ సూచించుటకన్న నెక్కువ వ్రాయఁజాలము.

యానసౌకర్యమువలని ప్రయోజనములు

మూలధనం బుపకరణరూపంబుగను వఱలుట మున్నే వివరింపఁబడియె. ఈ యుపకరణములు రెండువిధములు. వానిని మాత్ర మిటుఁ జర్చింతము.

(1) యానయంత్రములు.—రాకపోకలు బహుత్వరితముగ జరుగకున్న వాణిజ్యము వ్యాప్తంబుగాదు. కాలినడకఁదప్ప నితరవిధగతు లెఱుంగని కాలమున తమ గ్రామమునకు మించి సంబంధములు పెట్టుకొనుట కష్టసాధ్యము. ఎద్దులబండ్లచే వ్యవహారవైశాల్యము కొంత హెచ్చెను. గుఱ్ఱముల వశీకృతములం జేసిన దాన నింకను విస్తరించె. కొన్ని పల్లెలు మాత్రము దిరుగువారు తాలూకాలును ఒకప్రమాదముగా గణింపరైరి. నేఁడన్ననో ధూమశకటములును ఆవిరిశక్తిచే నిచ్చవచ్చినట్టు మారుతముల లెక్కఁగొనక అలల లక్ష్యపెట్టక పటువేగంబునం బోవు మహాగ్రామంబులోయన స్ఫారములును సర్వసామగ్రి సమేతములునునైన నావలును, కిరోసన్ నూనె విద్యుచ్ఛక్తి వీనితో జనించిన గమనగాంభీర్యముగల మోటారులును, వ్యోమ మార్గంబున గంటకు 60 మైళ్లకన్న నెక్కువ దవ్వుబోవు మరుద్విమానములును ఇట్టి యాశ్చర్యజనక యంత్రశక్తిని దూరఘ

ప్రయాణములు పెఱటిలోఁటకుఁబోయి వచ్చునంత సులభము లైనవి. టెలిగ్రాఫులు, టెలిఫోనులు, తంతులు లేనివార్తలు మొదలగు సాధనములచే సముద్రములకు నావలిదిక్కుననుండు వారితోను అనాయాసముగ పెండ్లాము బిడ్డలతో ముచ్చటించి నట్లు మాటలు మార్చుకొనవచ్చును. కాలదేశములు పూర్వం బునలంఘ్యములౌట పూర్వము జనులకు నెడబాటును పరస్పర సంబంధము లేకునికియుఁ గలిగింపఁ జాలియుండినవి. ఇపుడు వానిదెబ్బ అట్టె సాగదు. హనుమంతునకు సముద్రమెట్లో మనకుఁ గాలదేశంబు లట్లు. గోష్పాదతుల్యములు. ఇందుచేఁ ప్రపంచమంతయు నొకటే అంగడియయిన ట్లున్నది. ఐరోపాలో యుద్ధమునకుఁ బ్రారంభించిరని తత్క్షణమే యీ వృత్తాంతము లోకమంతయు వ్యాపించి ధరలెక్కుట తగ్గుటఁ గావించును. రష్యాలో క్షామ మనునప్పటికి మనకు వానలెంత కురిసిన నేమి ? గోధుమల వెలలు తటాలున మీఁద కెగయు గదా ! ఏలనఁగా రష్యావారును మనమును గోధుమ లింగ్లాండునకుఁ బంపుదుము. రష్యాలో సున్నయైన 'ఇఁక 'మన గోధుమలే గదా యింగ్లాండువారికి గతి' యని వెలలు నిలఁబెట్టి తీతుము. అమెరికాలో నల్లకల్లోలములు పుట్టిన వనుకొనుఁడు ! అచ్చటి కెగుమతి యగు సరకులవెల తగ్గును. అక్కడినుండి దిగుమతి గా వచ్చువాని వెలలు హెచ్చును. ఇవి సంచలించిన వీనితో సంబంధించిన యితరవస్తువుల ధరలును తల్లడిల్లును. తొలుత

మొత్తముల క్రయములు మాఱును. రాకపోక లెంత వడిగా నడుచునో అంతశీఘ్రముగ చిల్లరధరలును సంచలించును. ఇందుచేత అమెరికా పేరైన వినిన పాపమునంబోని కుగ్రామస్థుఁడైన పోలిశెట్టి దివాలెత్తిన నెత్తవచ్చును. చూచితిరా! యానసౌకర్యబద్ధమై లోకంబు సంకలిత వ్యవహారమై యుండుట? వ్యాపారచక్రమునకును భూచక్రమునకును పరిమాణభేదము మృగ్యము.

ఇరుగుపొరుగులతో మాత్రము క్రయ విక్రయములు జరుగు పూర్వకాలమ్మున ఎక్కువగా నుత్పత్తిఁ జేయ నవసరము లేకుండెను. సరకులు వాణిజ్యములు నన్యోన్యాశ్రయములు. సరకులు లేకున్న వాణిజ్యమారబ్ధము గానేరదు. వాణిజ్యము లేనిచో తన నైవేద్యమునకన్న నెక్కువ యెవ్వఁడును సిద్ధపఱచఁడు. గ్రాహకులు లేనిది దాయకు లుండరు. అమ్మువా రుండవలయు నన్నఁ గొనువా రుండవలయును. వాణిజ్యవ్యాప్తియు గమనసాధనయంత్ర వ్యాప్తియుఁ బరస్పర సంకీర్ణములు. యాత్రలకు వీలు లేకున్న బేహారములకుఁ జేటు నిజము. ఇఁక బేహారము నం దపేక్ష లేనిది తీర్థసేవకులు కొందఱు దక్క ప్రయాణికులు తఱుచుగా నుండరుగాన గమనసౌలభ్యముం గూర్చి చింతించి యుత్కృష్టస్థితికిం దెచ్చు నుపాయములఁ బన్ను వా రుండరు.

కావున ఉత్పత్తి, వాణిజ్యము, యానసౌకర్యము, ఒండొంటితోఁ గలఁయుకఁ గలవి యనుట ప్రకటము.

మనదేశమున ఆంగ్లేయులచే చేర్పఁబడిన రైల్వే, టెలిగ్రాఫ్, టెలిఫోన్, ఈలాంటివి యున్నవిగాని జనులయొక్కయాచారాదులు వానిచేఁ గలుగఁగల మేలిమిని సంపూర్ణముగ ననుభవింప నియ్యవు. ఇవి వర్తకమునకును తద్ద్వారా యుత్పత్తికిని హానికరములు. దేశదేశముల నిరాటంకముగఁ దిరిగి వారి వారి యభిమతములఁ బరిశీలించి కొనుఁగొని సరకులఁ దయారు చేసినవానికి అమ్మకము నిక్కువము. మన యట్లు కూపమండూకముల మాడ్కినున్నచో అర్థవృద్ధిపోయి అనర్థవృద్ధి మెండగును.

యానతత్త్వము వినిమయకాండాంతర్గతంబుగావున నింక నొకటి రెండు సందర్భములు సూచించి విరమించెద.

హిందూదేశములో క్షామబాధనివారణక్రియకు ధూమశకటము లమోఘ సాధనములు. చెన్నపురిలో పంటలుపాడైన బంగాళా, పంజాబు, బర్మా ఇత్యాది సీమలనుండి ధాన్యము దండిగఁ దేఁబడును. అయిన నొక యుపాధి. పండినదేశములలోఁ గూడ నెండిన దేశముల కెగుమతి చేయుటచే వెలలు పైనికిఁ దల యెత్తును. అయినను మొత్తమున రాజ్యమునకు శుభమే యెక్కువ.

ప్రజలు విద్యావివేకహీనులై వాణిజ్యచాతురి లేనివారుగా నున్న నిరర్గళ గమన మార్గములు వారికిఁ గీడుఁ దెచ్చివను దేఁ గలవు. అదెట్లనిన, నేర్పుగలవాఁడు అనాయాసముగ దేశసంచారముఁ జేయుచు ఈ మూఢులను మోసపుచ్చి తక్కువ వెలలకు

వస్తువుల గ్రహించుట, అప్పులిచ్చి ఫలిత మడవుగా నుంచుకొనుట, ఇత్యాద్యకృత్యము లొనరింపఁజాలుదు. మఱియు వకీళ్ళు, రాజసేవచే బ్రదుకువారు, సాహుకార్లు మొదలగు ధనికులు, సాధారణముగ గొప్పపట్టణములలోనె కుదురుగా నుండి బయట కదలకయుండువారయ్యును, సుఖప్రయాణములు కుదిరిన, బయలువెడలి గ్రామస్థులను బేలుపుచ్చియో డబ్బుఁ జూపి వికలత నొందించియో వారి భూములఁగొని తమవశముఁ జేసికొనుటకు ప్రారంభింతురు. ఇవి యనుభవవిదితములైన బాధలుగాని యసత్కల్పితములుగావు. ఇతరులతో సమానమైన శక్తికలిగి యాత్మరక్షణదక్షుఁడుగా నుండిన నెందఱితోఁ గలసి మెలసియున్నను భయము లేదు. అట్టిశక్తి లేనివాఁడు తనపని తాను జూచుకొని, పరంపరగ వచ్చు సమీపస్థులఁ బాయక, యొకపెద్దతనమునకుం జొరక, మూలనుండుటయే తగవు. ప్రతాపముఁ జూపుద మను నాశతో విజృంభించిన ముప్పు మూడును.

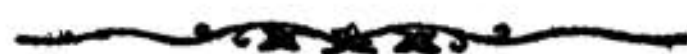
ఇప్పుడు మనదేశములో ఘటికులు ప్రజలను గొల్లఁగొట్టుటకు నెల్లవిధముల వసతులుఁ బడిలములై యున్నవి. అవి యేవనిన వేగవంతములైన వాహనములు, జనుల తెలివిలేనితనము, చెప్పినను నేర్చుకొననేరని మొద్దుబుద్ధి, అమితవ్యయ వ్యాజ్యములైన దురాచారములు, అప్పులమీఁది యాసక్తి, వాణిజ్యావిస్తృతి, చాలి చాలనిదానికి వకీళ్ళు, ఇంకేమికావలయు? కావున నే

మొత్తముమీఁద భాగ్యము లుద్గాఢములగు చున్నను ప్రజల
గోడు నీడకుండుట.

ఇందుచేత రైల్వేలు కూడదని భావముగాదు. వానితోడ
చొరవ, తెగువ, చదువు, క్రొత్తసంగతులు తెలిసికొనవలయు
ననెడు శ్రద్ధ, మొదలగు సమర్థతాగుణములు నుండ వలయుననుట
యోచింపవలయుఁ గాని యేదియులేక పూర్వస్థితినేయూది
యునికి యర్హం బనుట యనుచితంబు. క్షీణదశకు వచ్చినపిదప,
నేకష్టమును లేకయే యుత్కృష్టతఁగాంతు మనుట బొంకు.
"తనచేసిన దానంబడకపోవ శివునకు వశమే?" యని భారత
ముద్ఘోషించెడిని. కావున కష్టము తొలుతఁ గట్టియిచ్చినంగాని
లాభము వడయనేరము. తెలిసియో తెలియకయో తప్పుఁ
జేసి దేహము చెడఁగొట్టుకొన్న వాఁడు మందు పథ్యములు ధార
రింపక యారోగ్యము నొందనట్లు మనమును పూర్వపాపపరిహా
రార్థము భంగములకోర్చి పేర్చినంగాని దుర్గతివాయఁజాలము.
మఱియుఁ దలదగిలినఁగాని యేవిషయమును మనసునఁ జక్కఁగాఁ
బాదుకొనదు. "పరమక్లేశమునుజేసి పడసిన విద్యల్ స్ఫురి
యించు" నన్నట్లు కడ గండ్లంగాంచి కనుఁగొన్నంగాని యను
భూతములు మఱపులేక నిలువవు.

భరతఖండము వివిధవేషభాషాది విన్యాసముం దాల్చి విచ్ఛి
న్నమై యసంసృష్టములైన సీమలు, దేశములు, జిల్లాలు
తాలూకాలు, గలిగియుండుటకు శీఘ్ర యానంబులేమియు

అరాజకోద్భవములైన భయములును గారకములు గాని, యిందు బ్రహ్మదేవుని ప్రభావ మేమియు లేదు. దూరపు సంబంధములు లేని బ్రతుకగుటచేత, దేశాభిమానము, దేశీయులెల్లరు మనవారను బుద్ధియు నుదయింపవయ్యె. మఱియు జాతులు, ఉపజాతులు, కులములు, మొదలగు సామాన్యములైన చిల్లర సముదాయములు ఎక్కడను లేని గౌరవము నొంది మతము, దేశము వీనికన్న మించినవై, మనలో మనకు ననేక వైరములు ద్రోహములు గల్పించి సహించుటకుంగాని కట్టుదిట్టములచే బంధించి నికృతప్రాభవులం జేసియు నింకనుం దృప్తిం బొందక నవ్య మతంబుల పొంతం బోనీక యలయించుచున్నవి. మనవారల మతి వైభవము నేమందు? విధిలేక చేసిన వన్నియు విధిచేతం జేయం బడినవని భావించు మహాత్ములు గావుననే నేడు ఎన్ని వసతు లున్నను దిక్కులేనినాంటి తెరవే సనాతన మైన దిక్కని నమ్మి యున్నారు.



పదునైదవ ప్రకరణము

యంత్రికళలు

వెనుకటి ప్రకరణమున యానోపకరణముల చర్చ చేయఁబడినది. దాని సంతతితోఁ జాలించి వినియోగ్యవస్తు సృష్టి యొనరించు యంత్రములఁ గూర్చి కొంత యోచింతము.

(2) యంత్రకళలు. అనఁగా. యంత్రములచే నూలువడకుట బట్టలు నేయుట ఇత్యాదిక్రియలు.

చెన్నపురిలో పదునైదు సంవత్సరముల క్రిందట రాకపోకలకు బదులు గుఱ్ఱములం బూన్చిన మూఁడుమొగముల జట్కాబండ్లుండునవి. ఇంకను వానికి ప్రళయము రాక పోయినను ప్రకృతము ట్రాంబండ్లు వేయఁబడినందున వాని ప్రాబల్యము తగ్గినది. దీనిచేత చెన్నపురికి లాభమా నష్టమా యనుట చింత్యము. నష్టములు—(1) గుఱ్ఱపుబండ్ల యజమానులు తోలువారు వీరికి జీవనము కష్టతర మైనందున ననేకు లావృత్తి వదలవలసిన వారైరి. (2) ఆగుఱ్ఱములకుఁ బెట్టుటకుఁ గాకున్నను చూపుటకైనఁ దెప్పింపఁబడు కసవును పెంచువారు మోయువారు, అమ్మువారు, వీరికి బత్యము సున్న యయ్యె. ఇట్లు కొంద ఱిడుమల నొందిరనుట నిర్వివాదాంశము. ఇక లాభములు(1) నిక

రమైన బాడుగ యుండఁ బట్టి లడా[illegible]లు లేకపోవుట ప్రయాణములు సుఖముగాను మునుపటికన్న నయముగాను జరుగుటచేత జనులదేహమునకును సంచికిని నష్టము లాఘవంబు నొందుట (2) ఇన్స్పెక్టరులు, ట్రాములనడుపువారు, టిక్కెట్లు ఇచ్చుటలో తమకుఁ గొంచెము కంపెనీకిఁ గొంచెముగా జాగ్రత్తతో వేసి కొనువారు, పైతంతులు క్రిందికమ్ములును సరిచేయువారు ఇట్లు క్రొత్తక్రొత్త నౌకరు లేర్పడి మొత్తముమీఁద జీవనోపాయములు వృద్ధిఁ జెందుట ఇత్యాదులు. మఱియు నీనౌకరులు వీరిచే పరాజితులై కర్మచ్యుతులైన జట్కావాలాలకన్న విద్యయందును గుణమందును గొంతకుఁ గొంతమేలైన వారేగాన గడించిన సొమ్ములో మునుపటి యంత కల్లంగడిలో గుల్లయగుట లేదు.

కావున యంత్రఫలంబులు తాత్కాలికోత్తరకాలికంబు లని రెండు విధములు. అప్పటికి నష్టమైనను ముందునకు ప్రకృష్టమే యగుననుట మొత్తముమీఁద నొప్పుకొన వలసినదే.

యంత్రములచే సృష్టిక్రియ యతిత్వరితముగను హృద్యముగను నడచుననుట తెలిసినవిషయమేగాన విశేషించి వివరించుట యధికప్రసంగము. కాలికైన కట్టెబండి మేలు; కట్టెబండికైనను కోటిమడుంగులు అవిరి విద్యుచ్ఛక్తి వీనిచేఁ బోవుబరండ్లు మేలు. చేతిమగ్గముతో దినమున కొకచీర నేయుట బహుప్రయాసము; యంత్రముతో గంటకు నూఱు నేయుట సామాన్యకార్యము.

మఱియు నమానుషములైనట్టియు యంత్రసాధ్యములు. గోదావరివంతెన, చెన్నపురిలోని రేవు పీరనిర్మాణములో వేయఁబడిన ఇనుపదూలములు విశాలములైన బండలు మొదలగునవి మోయుటకుఁ గ్రొత్తయాంజనేయుఁడావిర్భవించిరావలయుఁగాని మనకు సాధ్యమా? యుద్ధపునావలలో గుండుదెబ్బకు చీలకుండునట్లు దట్టమైన యుక్కుపలకలు ప్రక్కలవేసి బిగింతురు. బిగిమెక్కువయగుటకై వానిలో బెజ్జములు వేయక యే మిక్కిలి గొప్పనైన చీలలను నీటిశక్తియంత్రములచేఁ జొనుపుదురు. భీకరోద్యోగములు మాత్రమేనా? సుకుమారమైన చేఁతలన్ననో చేఁతలని నామమాత్రమేగాని చేతులతోనానా? గుండుసూదులు యంత్రసహాయము లేక చేయవలయునన్న అలఁతియా?

పలుపలుకులేల? మన సాలెవాండ్రు వాసిదఱిగి వగవుల పాలగుటకు యంత్రవిస్తరమేకదా కారణము? యంత్రజంబుల యెనర కరజంబులు నిలువలేవనుటకు నింతకు మించిన నిదర్శనమున్నె? పూర్వాచారక్రమంబున ననువయింపఁబడిన పరిధానములను పూర్వాచారగ్రస్తులే పరిత్యజించునట్లు చేయునంతటి మాహాత్మ్యముగల యంత్రములు నిర్వక్రవిక్రమములనుట యతిశయోక్తి కాదు. నవీన విధానముల నల్లఁబడినవి చూపునకును ముఖ్యముగా క్రయమునందును సరసములౌటచే

నవీనములను నిషేధ్యములను వ్రాసి సైతము వీనియందు తగులఁగలవారైరి. దేశాభివృద్ధికి యంత్రకళాప్రాబల్యము వేఁడుగద:

మనదేశములోని యంత్రకళల ప్రకృతపుస్థితి

మనవారును ఈవిషయమున నేమఱి యుండలేదు. ఇందు దృష్టాంతము.

ప్రత్తివృత్తి. దూదిగింజలను వేఱుపఱచుట, ఏకుట, వడకుట, నేయుట, ఇత్యాదులు. పూర్వము చేతితో నేయఁబడిన ఢాకా బందరు మల్లులు ఐరోపాలోను సుప్రతీతములై మిక్కిలిగ నెగుమతిఁ జేయఁబడుచుండినవిగాని అదిచూచి యోర్వలేక స్వార్థపరులై ఆంగ్లేయులు వానిని ఇంగ్లాండునకుఁ దేగూడదని శాసించుట మొదలగు దుర్మంత్రములచేఁ ద్రుంగుడు నొందించి పుణ్యముఁగట్టుకొనిరి. అది ప్రాఁతకథ. ప్రకృత వృత్తాంతమునకుం బోదము.

బొంబాయిలో ఆవిరిశక్తిచే వడకు నేయు యంత్రములు తొలుత ఇంగ్లీషువారిచే స్థాపింపఁబడియె. అవి జయమునందుట స్థిరపడుడు, పార్సీలు, మహమ్మదీయులు, మార్వాడీలు, మొదలగువారును అందుఁ బ్రవేశింపసాగిరి. నేఁటికి నందుఁ బ్రయోగింపఁబడిన మూలధనములో నెక్కువభాగము స్వదేశస్థులకుఁ జేరినదిగాన నిది భావిశుభసూచకం బని దృఢంబుగఁ జెప్పవచ్చును.

యంత్రరూపమైన మూలధనప్రవృద్ధిఁ దెలుపుసంగతులు

1851-వ సంవత్సరములో మొదటియంత్రశాల స్థాపింపఁబడెను. 1861-వ సంవత్సరములో 12 కర్మశాలలఁ గట్టిరి.

1879-వ సం॥ లో 56 ను, 1887-వ సం॥ లో 90 యును, 1897 వ సం॥155 ను, 1904-వ సం॥ లో 204 ఫ్యాక్టొరీలునుగా వడివడి నీ వ్యవహారము వ్యాపించినది. 1904-వ సం॥ లో 46,000 మగ్గములు, 52,13,000 వడకు కదురులు గలిగి యీ యంత్రాళి యమర్చఁబడియుండెను. ఈ మొత్తములో బొంబాయికిఁ జేరినవి 84 యంత్రశాలలు, అహమ్మదాబాదునకు 32, తక్కినవి ఇతర సీమలకు.

ఈ మూలధనముయొక్క మదింపు 1, 35, 00, 000, సవరనులు; పనివాండ్రసంఖ్య 3,50,000; 15 కోట్ల రూపాయల దూదినిఈయంత్రములలో నూలుగుడ్డలుగాఁ దయారుచేసెదరు. అట్లుండియు నింక పదునైదుకోట్ల రూపాయలదూది జర్మనీ మొదలగు నన్యదేశములకుఁ బంపఁబడుచున్నది. అనఁగా నింకను 200 యంత్రశాలలకుఁ గావలసిన ముతకదూది పండుచున్నదనుట.

ఇండియాలో 1903-4 వ సంవత్సరములలో తయారైన వస్త్రముల కొలత 43, 60, 00, 000 గజములు. ఇదిగాక విదేశమునుండి రాఁ బట్టఁబడిన బట్టలు, 196, 60, 00, 000 గజ

ములు. చూడుడు! ఇంకను ఎంతనేతకు ఈ రాజ్యములోనే ఎడమున్నదో.

మొత్తముమీఁద సాలెవాండ్రకు యంత్రములు ప్రక్క బల్లెము లైనవి. వీరిబ్రదుకు పాడుబ్రదుకయ్యె. అయినను చిత్రపునేత చేతితోనేగాని యంత్రములచే నగుకళగాదుగాన, సరిగెబట్టలు, నేత్రోత్సవములైన కాశిచీరెలు, ధర్మవరము చీరలు, ఇట్టివి నేయువారికి యంత్రనిర్యాతములును మిక్కిలి వెలకుఁజౌకలును అయినవస్త్రములచే గిరాకి తగ్గినను బ్రతుకు బొత్తిగా నశించలేదు. సాధారణమైన బట్టల నేయువారికి ప్రాణము కంఠగత మైనది. ఈమధ్యమున విదేశవస్తు బహిష్కరణా సమయబద్ధకంకణులైన దేశభక్తుల ప్రచండప్రయత్నముచే వారి కిసుమంత గిరాకిహెచ్చి లాభము గిట్టఁగలిగినను ఇది తాత్కాలిక విజృంభణమేగాని నిక్కమైన యభివృద్ధిగాదు. "ముల్లుదీయుటకు ముల్లేసాధన" మన్నట్లు, యంత్రబలములచే మన వృత్తులపై ధాటిచేయువారిని యంత్రబలముతోనే యెదిరించుట తప్ప వేఱొండు జయప్రదోపాయంబు లేదు. స్వదేశ విషయక ప్రతిజ్ఞలకన్న స్నిగ్ధతరవస్తునంఘటనము కార్యసిద్ధికి బ్రహ్మాస్త్రము.

దూదిని గింజలను వేఱుపఱచి దూదిని అదిమి బిగిమూఁటగాఁ గట్టుయంత్రములు. ప్రత్తిపంటలు ప్రబ్బలిల్లు బొంబాయి, అహమ్మదాబాదు ఇత్యాదిప్రాంతములలో నూఱుల కొలఁది

నున్నవి. బరోడాసంస్థానములో నొక యంత్రశాలయైన లేని గొప్పగ్రామము లేదు.

1904 సం॥ లో నీ యంత్రశాలలసంఖ్య 895. అందలి పని వాండ్రు 75,500 మంది. ఇవియన్నియు నించుమించుగ స్వదేశ జన స్థాపితములు.

జనపనార (జూట్) యంత్రములు

జనపనార ముఖ్యముగా బంగాళాదేశమున నగుపంట. గోత ములు కుట్టుట మొదలగు కర్మలు యంత్రములచే రచింపఁబడు చున్నవి. 1828-వ సంవత్సరమున 620 రూపాయల స్వల్ప మగు సరకు ఇంగ్లాండునకుఁ బంపిరి. ప్రప్రథమము యంత్రశాల నిర్మింపఁబడినది **1854** వ సంవత్సరమున.

1892 వ సం॥పు ఆదిని ఉండిన ఫ్యాక్టొరీల సంఖ్య 26. వీనిలో మొత్తపు మూలధనపరిమితి 137 లక్షలరూపాయలు.

1904 వ సంవత్సరాదిని ఫ్యాక్టొరీలసంఖ్య 38 టికని, మూల ధనము **743** లక్షలకును ఎక్కెను. ఇందులో నొకవిశేషము. ఆంగ్లేయుల మూలధనము వాయువేగము వచ్చినట్లు పూర్వ స్థితిలోనే కదలలేక నిలిచియున్నది. స్వదేశీయులది కపిసైన్యము రీతి గంతులువేయుచు నెగయుచున్నది.

నార నదిమి మూటలు గట్టుయంత్రములు **1904** వ సం॥ లో **155** ఉండినవి. వీనిలో పనిజేయువారిసంఖ్య **21,000**.

1904 సం॥ లో 13 కోట్ల వెలగల సరకు పరదేశయాత్ర వెడలెను. ఈ నారవలె స్వదేశాభిమానముగల చేతనాచేతనము లెవ్వియు లేవు. ఏలన ఇది హిందూదేశమునందుఁ దప్ప మఱెచ్చ టను ఎదుగదు. దేశము విడిచిన ప్రాణము విడుతు మనువారు మనదేశములో ననేకులు. ఈ విషయమున గోగునారవంటి యోగ్యులేరును లేరు. ఇఁకముందు "వందేమాతరం" అని అభివాద నాశీర్వాదములు చేయుటకుబదులు "గోగునారవంటి వారు గండు" అనిన నెంతో స్వారస్యముగ నుండు నని నా యభిప్రాయము. దీనియందు మనకు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యము గలదుగాన వెలలుహెచ్చుచేసినను అమెరికావారు మొదలగు వాడుకవారు మనయొద్దనే కొనవలసిన వారుగా నున్నారు. ఈ విషయం బటుండనీడు. యంత్రప్రాబల్యము హస్తకళల నంత మొందించినది. చేతితో సిద్ధపఱుపఁబడు సరకులు బహ్వాల్ప ములు. పూర్వమువలె సంచులు, గోతములు, నారచాపలును అట్టి కరకృతములుగావు.

కాకితములు

చేతితోఁ జేయఁబడు కాగితములు ఈదేశములో నున్నవా లేవాయని సంశయింప వలసినంత తక్కువమైనవి. తక్కువ మాత్రమేగాదు. మిక్కిలి మోటుగనుండుటచేతఁ బొట్లములు గట్టుటకును దగనవిగానున్నవి. పూర్వమొకానొకప్పు డిది యా ద్యంతమును చేతికిఁజేరినపని. ఇప్పుడు వానికి చేతివాసన యను

నది తగులదు. యంత్రకళలపోటీ యను వెల్లువలో హస్త కళలుబడి కొట్టుకొని పోవుచున్నవి. ఏలన యంత్రకళలలో నుత్పత్తిమేలు. ఎక్కువ. వెలయుతక్కువ.

ఈదేశములో బొంబాయిరాజధానిలో 4 ను బంగాళాలో 4 ను 'యునైటెడ్ ప్రావిన్సెస్' లో 1టియు నంతుమొత్తము 9 కాగితములశాలలు 59 లక్షలమూలధనమును 4,500 మంది పనివారును గలవి 1904 లో నుండినవి.

ఈ దీర్ఘచర్చవల్లఁదేలిన విషయము లేమన్నను:—

(1) మనవారు ఆంగ్లేయులు తోఁబ్రవేశపెట్టినంగాని ఇదివఱలో నైజసామర్థ్యంబున ప్రత్యేకపద్ధతుల నవలంబించు నంత సాహసికులుగా నుండలేదు. ఇప్పు డిప్పుడు ప్రౌఢులై స్వచ్ఛంద ప్రవర్తనకుం గడంగుచున్నారు. అయినను మొత్తముమీఁద అవునో కాదో యని సందిగ్ధములైన వ్యవహారముల జోలికి నంతగాఁబోరు. ఇందునకుఁ గారణములు. ధైర్యము చాలమి. అవివేకము, 'నవీనమన్న నాకు వలదురా అబ్బా!' యను పెద్దలనాఁటనుండి వచ్చినప్రవృత్తి, నష్టమునకోర్చు నంతటి ధనికులు గాకుంట, సంఘీభావశక్తి మొలచియు మొలవక యుండుటయు, ఇత్యాదులు.

(2) అయినను మనవారు ఉపేక్షగలిగి యుండలేదు. దీర్ఘనిద్రనుండి యిప్పుడే లేచిరి. కన్నులు తటాలునఁ దెఱచుట

కష్టము. కాకపోయినను ఊపిరిబిగఁబట్టియైన తెలివనుద్యుక్తులై యున్నారు.

(3) యంత్రకళలు అధికవృద్ధి న్యాయానుసృతములు. రాశి యెక్కువయగా కొలఁది వ్యయప్రయాసలు యథాక్రమముగ హీనములై వెలలకు నపజయముఁ బుట్టింపఁజూచును. హస్తకళలు కొంచెముగా మాత్ర ముత్పత్తిఁ జేయుట కనుకూలించు నవిగాన నిట వెలలుజాల తక్కువఁ జేయుట సాధ్యముగాదు. కావున యంత్రకళలు దండెత్తివచ్చెనేని హస్తకళ లస్తమింప వలసినదే.

ఈ కడపటి యంశము విమర్శ చేయుటకునై, సంగతులు తెలియనిచో విమర్శచేసియు నర్థము కాదుగాన, నుపోద్ఘాతముగా యంత్రవృద్ధిం గూర్చి యింత వ్రాయవలసివచ్చె. ఇఁక ముఖ్యాంశ ప్రశంస కారంభించితిము.

యంత్రకళలవలన ప్రజకు మేలా కీడా ?

యంత్రములు సర్వానర్థములకుం బాపి, దారిద్ర్యము దొలఁగించి, భూలోకమును స్వర్గసమముం జేయు నని కొందఱు పేరాసతో నెదురుచూచుచున్నారు. ఈచిత్తభ్రమకుఁ గల్పకము లేవనిన

(1) కార్యసాధనమునకు చలన మాధారము. ఉత్పత్తి యనఁగా రూపస్థలభేద మావిర్భవించుటయేకాని స్వతంత్రమగు వస్తుసృష్టిగా దనుట పూర్వమే ప్రకటింపఁబడియె. చల

నమువలన స్థలభేదము కలుగు ననుట స్పష్టము. రూపభేద మన్నను నదియే. నూలును బట్టలుగా నేయుట యననేమి? వాని నొకవిధముగాఁ జేర్చుటయనికాదే? చేర్చుటయన్న స్థానాంతరకల్పనయే కదా? మఱియు, తుపాకి మందునకు నిప్పు తగిలిన మందు మాయమై గర్జనతో వాయు రూపమై పోవును. బట్టలలో నూలు గోచరముగానున్నది. ఇందు మందు అగోచరమై నదిగదా! ఇదియు నట్టిమాత్రేనా వేరా? అని యడుగవచ్చును. మనుష్యకార్య సంబంధములను బట్టిచూడ నిదియు భిన్నము గాదు. ఎట్లన, మందు ఢమ్ అని పేల్చుట అందులోని స్వత స్సిద్ధమైన శక్తిచే నైనదిగాని మనుష్యప్రభావ జనితంబుగాదు. మనకు సాధ్యమైనది యొకటే. ఏమన భిన్నములుగానుండు నిప్పు మందు వీనికి సంయోగముఁ గల్పించుట. తక్కిన వన్నియు నావస్తువుల స్వాభావికములై అంతర్గతములై యున్న గుణముల ప్రభావములు. కావున మనుష్యమాత్రుల కుండు మాహాత్మ్య మొక్కటియే. చలనశక్తి. ఈ యొక్కదానిచే లోకమునంతయు వశముగఁ జేసికొనుచున్నాము.

చలనశక్తికి నిదివఱలో బాహుబలమే తావలంబుగా నుండెను. కేవల బాహుబలముచే నెంతని సాధింపవచ్చు? ప్రకృతము బాహుబలమునకుఁ దోడు ప్రకృతిశక్తుల బొమ్మలవలె నాడించు ధీశక్తి వచ్చినది. ఇఁకముందు అనంతములును అశ్రాంతములు నగు ప్రకృతిశక్తులే సర్వముం జేయును. మనము

మోటుపనులగాలిన్మైనఁదగులక నాగరికత గలిగి హాయిగ నుండవచ్చును.

అవునుగాని ప్రకృతిశక్తులను యంత్రముల నిమిత్తానంగాని యవి మనకు సేవావృత్తిఁ జేయవు. యంత్రోద్భూతికి ఇనుము, బొగ్గు, కావలయునుగదా! ఇంగ్లాండులో నుండు బొగ్గు ఇఁక నిన్నూతేండ్లకన్న నెక్కువ చాలి రాదని శాస్త్రజ్ఞులు మితముగ బలికిరే? బొగ్గునుగైన మనగతి యప్పటికి 'యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి' యేనా?

అనియడిగిన సమాధానము. బొగ్గు లేకున్నను విద్యుచ్ఛక్తి గమనకారిగ నుండలేదా? ఒక్క కావేరినదినుండి శివసముద్రము, కన్నంబాడి యనుచోట్ల నీరు ఆకాశ గంగగాఁ బడుటచే తత్పతన వేగమువలన నెంతో విద్యుచ్ఛక్తి యావిర్భవింపం జేసి గవర్నమెంటువారు కోలారు లోని గనులకును బెంగుళూరు మైసూరు పట్టణవాసులకును యథేష్టముగ శక్తి నొసఁగుచున్నా రనుట తెలిసియే యున్నది. పృథివిలోనుండు నదుల నంతయు కనుమలలో కట్టలుగట్టి యాపి, 30 లేక ౭౫ అడుగులు పొంగి దుముకునట్లు చేయుటచేతను, హిమవంతము, ఆల్ప్సు, ఆండీసు ఇత్యాది గగనచుంబగంభీరగిరులనుండి పాఱు నదులలోను సాంద్రనీహార ప్రవాహములలోను నడఁగియున్న శక్తిని వెలికిఁదీయుటచేతను చలనక్రియ యంత్రాధీనముగఁ జేయవచ్చును. ఈనదులు సమసి పోవువఱకును నిద్రపోము

గదా! నూతన ప్రయోజకములఁ గనుఁగొనకుందుమా? ఇపుడే అక్షయ ద్రవ్యమనందగు 'రేడియ' మను లోహమును వాడుకలోనికిఁ దీసికొని రాలేదా? అని శాస్త్రజ్ఞులుపల్కుదురు.

మఱియు నమెరికాలో 1902 సం. లో 40,000 రైల్వే ఇంజనులు పనిలో నుండినవి. వీనిచేనగు కార్యము యంత్ర రహితతంత్రములచేఁ జేయంబూనిన 7,60,00,000, గుఱ్ఱములు 1,90,00,000 మనుష్యులును గావలసివచ్చును. అయినను రైల్వేలలో తోలువారు స్టేషను మాస్టర్లు, సహా సిబ్బందియంతయు 10,00,000 మందే. కావున 1,80,00,000 మంది శక్తి యితరోద్యోగములకై యంత్రయుక్తిచే మిగిలింపఁబడిన దనుట యెంత చోద్యమో యోచింపుఁడు! ఒక్కమిషను ఉండిన నూఱుగురుపని చేయుండినట్లు. అందఱికిని యంత్రములు దొరకిన హాయిగా దొరలవోలె పనిజేయించుకొని తమయిల్లే యింద్రలోకముగా నుండవచ్చును గదా!

ఈ విపరీతములైన యూహాలు నీటిబుగ్గలవంటివి. మిగుల తళుకుగానున్నవి కాని గట్టివిగావు. ఎట్లన

(1) శ్రమలేని యింద్రభోగము కొనసాగు కోరికగాదు. యంత్రనిర్మాణమునందును పనిఁజేయించుట యందును నైన మనము ప్రయాసపడియే తీరవలయు. ఈ మాత్రపుఁ గష్టమును నష్టమాట యేనాఁటికిని తిటస్థింపదు.

(2) యంత్రములవల్ల ప్రాణాధారములైన పరిగ్రహణ క్రియలు అనఁగా కృష్యాదులు అంతగా వైపుల్యమునకు రావు. అన్నిటికన్న యానమునందు యంత్రము లతి సమర్థములై యున్నవి. ఓడలు పొగబండ్లు ఇత్యాదు లిట దృష్టాంతము. దీనిచే వినిమయము వికసిల్లినదేగాని తత్సమంబుగ పంటలు లోహములు, నాతితములుగా లేదు. యానమునకుఁ దరువాత రూపభేదకళలలో యంత్రములు విరివిగ ప్రయోజకములు. అయిననేమి? వినిమయపరివర్తనము లెంతస్ఫారములైనను భూమ్యాదులనుండి యాకర్షింపఁబడు వస్తువుల ననుక్రమింప వలసినవే గాని యతిక్రమింపఁ జాలవు.

(3) పరికర్షణార్థమై యంత్రములఁ గొంతవఱకే గాని యెక్కువగా నుపయోగించుట లాభకరము గాదు. ఏలయన, కృషి విషయమైన నిదర్శనముఁ జూడుఁడు! విత్తులు చల్లుటకును బావుల నుండు నీరు లాగి పాఱునట్లు చేయుటకును యంత్రము లనుకూలములు. అయినను వానలు గావలసినవే గద! యంత్రములచే వాన నాకర్షింపఁ జూచుట పిచ్చి తలంపు. మఱియు కాఱు ననుసరించి ఫలితముండును. ఇచ్చవచ్చినప్పుడు కోరి గింజలు చల్లిన మొలచునా? కావున సదనుల వేచి పని చేయ వలయునే కాని ఫ్యాక్టొరీలలోవలె సమయాసమయముల విచారింపక ప్రవేశించుట తగదు. ఇందుచేత యంత్రములను సదా పోనిచ్చుట యసంగతము. సర్వదా త్రిప్పుచును నుండక

అప్పుడప్పుడు వత్సరమునఁ గొన్ని మాసములు మాత్రము ఉపయోగించినచో గిట్టిరాదు. మఱి త్రుప్పుపట్టి చెడును. యంత్రములు బీగములవలె వాడుచుండిననే గాని లేనియెడ బీడుపడును. భూమి యలసి నిస్సారమై యుండువేళల యంత్రములతో నుసిగొల్పఁ గాదు.

ఇట్లనుటచే యంత్రములు శుద్ధముగ నసేవ్యములని యెన్నఁ బోకుఁడు. ఐరోపా, అమెరికా, దేశములలో మైళ్ళకొలఁది విస్తీర్ణమైన క్షేత్రము లుండఁబట్టి దున్నుట, కోయుట, పాఱుదల ఇత్యాదులు యంత్రమూలముగఁ జేతురు. అయినను విని మయపరివర్తన తంత్రంబులంబలె కృష్యాదుల యంత్రములు ప్రశస్తములు గావు. అనఁగా పోల్చి చూచిన నల్పశస్తము లనుట గాని బొత్తిగా శస్తములే కావనుట గాదు.

కావున యంత్రములచే నాహారపదార్థము లపారములై ఆఁకలి యనునది యెట్టిదో యనునట్లు సుభిక్షత వెలయఁజేయు ననుట కల్ల. తిండి లేక తల్లడిల్లుదుమేని యంత్రములచే నెన్ని సింగారములు లభించిననేమి? భోజనము మట్టై కట్టను దొడుగను నిట్టలముగ నున్నను ఇంద్రుని సీటు మనకు రాదు.

(4) గృహ నిర్మాణమునందును యంత్రము లల్ప ప్రయోజకములు. జన సామాన్యమునకు ముఖ్యముగా వలసినవి రెండు. ఉదరపోషణము, నివాసస్థానము, ఈ రెంటియందును యంత్రములంత యుపయోగకరములు గావు.

(5) ఐరోపాలో యంత్రములవల్ల అత్యుత్పత్తి కలిగి అతి వృష్టిరీతి నుపాధి కాస్పదమాటయు సకృత్తుగఁ గలదు. యంత్ర శాలల నూరక నిలిపిన సాధనములు చెడునుగాన సరకు లెంత యున్నను వెలలు పడైనను వెనుదీయక నిరంతరోత్పత్తికిం బూని యొండొరులతో స్పర్థించి తాముఁ జెడుటయేగాక, అన్ని సరకులును బరస్పర సంబంధము కలవిగాన, ధరల నెల్ల నుయ్యాలలూఁగించి దేశమును క్షోభాస్పదముగఁ జేతురు. ఇది నిజమైన కష్టమే గాని, మన దేశములో సంభవించు నాపద గాదు. అధిక్యప్రయుక్తబాధలు ఇంకను గొన్ని శతాబ్దముల కైనఁ నిటఁ బ్రవేశించునో లేదో? ఆఁకలిచేఁ జచ్చువాఁడు దాని కన్న నజీర్ణబాధయే మేలని తలఁచుఁ గాదే? కావున పాశ్చాత్త్యుల పాలిపెద్దమ్మను మనము లక్ష్మీదేవి యనియే కొనియాడ వచ్చును.

(6) పూర్వోదితరీతి నితరులకు భరణప్రాప్తియై మొత్తము మీఁద రాజ్యము బాగుపడినను యంత్రములచే స్థానభ్రష్టులైన కర్మకరులకు నదియొక సమాధానము గాదు గనుక వారు హింసఁగంద్రు. చూడుఁడు! ట్రాంబండ్లచే కూలి గోలుపోయిన జట్కాబండ్లు తోలువారికి ఇంకెవరో కల్లుద్రావక భార్యలకు బంగారు సొమ్ములు పెట్టుటచేఁ గడుపుచల్లనవునా? దేశముసకు మేల యంటిమి. ఘోడనింపు! వారి గతి యేమి? అమెరికాలో 180 లక్షల మందికి శ్రమ మిగిలింపఁ బడెననియుఁ జెప్పితిమి.

గదా! తినుటకు తిర్యాఁగ నన్నియు నున్న శ్రమ మిగిల్చినను మేలే. ఆ శ్రమచేతనే జీవనము జరుగవలసియున్నపుడు దానిని మిగిలించినయెడల నేదేవునకు ప్రీతి?

వృద్ధియొక్క లక్షణము

యంత్రములచేత కొందఱికి కీడు మూడు ననుట నిజమే. ఎవ్వరి కెన్నండును ఎట్టి కష్టమును గలుగ దనుట బాధితమైన యతిశయోక్తి. ఇందుచేత యంత్రములు హానికరము లనియు త్యాజ్యము లనియు భావించుట యవివేకము. యంత్రకళలే గావు. ఏవిధమైన వృద్ధికిని తద్విరుద్ధమైన వస్తుక్షయంబు ముఖ్యంబు. ప్రాచీనులు వచించినట్లు లయమును సృష్టికిఁ బ్రధానము. నూతనముగ మేడఁ గట్టింపవలయునన్న ప్రాఁత గోడను బగులఁ గొట్టింపవలసినదే. బిడ్డను బెంచవలయునన్న తల్లికిఁ బాలు నష్టమౌను. అనేకులు వీరస్వర్గగతులైనంగాని రణమున విజయము రాదు. కావుననే స్వపరమైన దృష్టితోఁ జూచు నికృష్టాత్ములు పురోవృద్ధియం దనాదరులై యుండుట. జనసామాన్యమునకు మేలు గలిగినను తమకుం గలుగునను నిశ్చయము లేదు గాన అట్టివారు 'కష్టించి ఫలమేమి' యని తమ తమ పనులను మాత్రము చూచుకొని సంఘ మేగతిఁ బోయిన నేమి యని యుందురు. ఇందుచే ముందు వీరికిని చేటు మూడుట నిజమని ఇదివఱకే వివరించితిమి. చూడుఁడు! ప్రతిభటుఁడును "జయము నొందిన నేమి? నేను బ్రతికి రాఁ

గలనో లేదో? ఒక వేళ నేను జచ్చితినేని దేశమాతయు నైశ్వర్యవంత మైయున్నను నాకేమి లాభము? ఎటులైనను సరే. తప్పక నేను మాత్రము జీవముతో నిలుతు నని దేవుఁడు వర మిచ్చినంగాని యుద్ధమున కుద్యుక్తుఁడంగాను” అని యోచించెనేని పరాజయము మాటయేల, యాస్థైన్యము యుద్ధమునకే తోడంగదు. అట్లుండు మూకల శాత్రవు లరఁటి ప్రమూకులఁ గూల్చినట్లు పడఁగొట్టుదురు. తన పరముగాక సంఘపరమైన దృష్టితో గణించువారు తమ కెట్టిపాటైనను సరే, రాజ్యమైన బాగుపడినఁ జాలు ననియు, సంఘ మనుగంటిన నట్లును తమకును మాన ప్రాణపరిహారము తప్ప దనియుఁ దలంచి ఇహపరములం దొక్కెడనైన సుఖమును గీర్తియుం గాంక్షించి యుద్ధోన్ముఖులై మగంటిమిం బ్రకటింతురు. అందుచేఁ దమకును జయ మబ్బిన నబ్బవచ్చును.

కావున ప్రవర్తనలు యుక్తములా, అయుక్తములా, యని చర్చించు వేళల సంఘపరమైన బుద్ధితో మేలుగీళ్ళ నూఁచిచూచి, మొత్తముమీఁద సమూహమునకు మంచివని యేర్పడిన నాచర్యలు అవశ్యానుష్ఠేయము లని గ్రహించి ప్రవహించుట యొక్కటే యిహపరసాధనంబైన తత్త్వంబు. అప్పటముగ మేలు మాత్రము గలిగించు క్రియ లీలోకంబున లేవు. “కష్టము లేనిది ఫలము లేదు'' అనునట్లు ప్రతి ఫలమునకు సుంకము రీతిని కష్టమొండు విధింపఁబడి యున్నది. ఈ కష్టము

'నామీఁదఁ బడునో నీమీఁదఁబడునో' యని వెఱచువారు పిఱికి పందలు. అట్టివారికి బానిసతనమే ముమ్మాటికి సిద్ధము. కావున యంత్రకళలు నిష్కృష్టముగ ఉపకార మొనరించునవి గాకున్నను సమష్టిని శ్రేయస్కరంబు లౌట సంగ్రహణీయములు గాని నిగ్రహణీయములు గావు.

(7) యంత్రములలో నేకపరిమాణ రూపములు గల వస్తువులఁ జేయవచ్చుఁగాన వానిలో నేదైన నొకభాగము విఱిఁగినచో మరామత్తుకొఱకు పనివానిని వెదకికొని పోక, యట్టి భాగము నింకొక్కటిఁ దెప్పించి వేసికొనవచ్చును. బైసికలులు (అనఁగా కాలితోఁ ద్రొక్కఁబడు రెండు చక్రముల రబ్బరు బండ్లు) చేతి గడియారములు వీనిలో నొక చక్రమో ముల్లో చెడిపోయిన ఇంకొక చక్రమో ముల్లో రప్పించి యథాప్రకారము నడుచునట్లు చేసికొనుట బహు సులభము. హస్తకళలలో నింత నిష్కృష్టముగా పరిమాణములు గుదుర్చుటకుఁ గాదుగాన, మన యిండ్లలో నగలు క్రిందఁబడి కీళ్ళు, మరలు, మొక్కబోయిన సాధారణముగ నానగను జేసినవాఁడేగాని ఇతరుఁ డద్దాని నలవరింపఁ జాలఁడు.

అమెరికాలో కాఁపువారు అందఱు నొకచోట నిండ్లు గట్టుకొని సముదాయముగా వసియించుట లేదు. తమ తమ పొలములలో గృహము లేర్పఱచి వసింతురు. ఆ పొలములు నూఱుల కొలఁది నెకరాల విస్తీర్ణములుగలవిగాన వారు ఒంటరి

గాండ్ర రీతి నుండుట పద్ధతిగా నున్నను వ్యవసాయమునకు వలయు యంత్రముల తఱుచుగా వాడెదరు. సమీపమున మరమ్మతు షాపులు లేకపోయినను యంత్రముల నుంచుకొనుటకు పైని వివరింపఁబడిన నిష్కృష్టపరిమాణ లక్షణమే అనుకూల కారణము.

(౮) మఱియు చేతిపనివాండ్రు తమ వృత్తిలో నష్టమైన వేఱొక వృత్తిలో తటాలునఁ బ్రవేశించుట సాధ్యము గాదు. వడ్రంగి యెంతో తరిబీతు లేనిది కమ్మరి కానేరఁడు. చాకలి మంగలి యగాటయు, మంగలి చాకలి యగాటయు వరప్రసాద మున్నంగాని ఈడేరదు. కావున నష్ట మున్నను కుడితిలోని బల్లి మాదిరి నందే నిలిచి శ్రమపడుటయో తుదకు వ్యాపారరహితుఁడై యేమియుఁ జేయుటకు లేక తిరిపెమునకుఁ దిరుగుటయో వారి నొసల లిఖింపఁబడిన వ్రాఁత.

యంత్రకళలలో వృత్తులు మార్చుట యంత దుస్తరముగాదు. ఏలన సర్వయంత్రములకును గొన్ని గుణములు పోకలు సామాన్యములు. వీని నెఱింగినవాఁడు ఒక శాల విడిచి ఇంకొక శాలకుఁ బోయినను అతిశీఘ్రకాలమున నీక్రొత్త పనిని నేర్చుకొనఁగలఁడు. కావున లాభ మెక్కడ నెక్కువగ నుండునో అందు దిగుటకు హస్తకళలకన్న యంత్రకళలలో నెక్కువ వీలున్నది. అనఁగా జనులు జాతిమతాచారబద్ధులుగాక విచ్చలవిడి సంచరించు దేశములో నను సమయము గ్రాహ్యాంబు.

యంత్రములకుఁ బ్రవేశము లేని వృత్తులు

ఈ వ్యాఖ్యానముఁ జూచి కొందఱు కాలక్రమమున యంత్రములు సమస్త వ్యాపారముల నాక్రమించుకొను నేమో చేతులకుఁ జేయను పను లేమియు లేక నానాఁటికి జీర్ణములై నిస్సారములై పోవునేమో! అని శంకింతురేమో? అట్లు శంకింప నక్కఱలేదు గానము. ఐహికంబుల కన్నింటికింబలె యంత్రశక్తికిని మేర లున్నవి. అది యపారంబు గాదు. అనేక క్రియలు హస్తసాధ్యములు గాని యంత్ర సాధ్యములు గావు. అవి యేవనిన:—

యంత్రము లేకవిధమైన గమనముచే కార్యముఁ జేయును. దూదికర్మశాలలో నూలువడకు యంత్రములఁ జూడుఁడు! అవి యొకేతీరున నొకేవేగముగ తిరుగునుగాని స్వచ్ఛందగమన శక్తిగలిగి మనయట్లు వంకరటొంకరగ నానావిధగతులఁ జరింపఁ జాలవు. రైల్ ఇంజన్ చక్రములయొద్ద ముందునకు వెనుకకును గొట్టుకొన్న గుండ్రమును స్థూలమును ఒకగజము పొడుగును గల కమ్మిని మీరు చూచియుందురు. అది ముందునకు వెనుకకుఁ బోవుగాని పిచ్చికుక్కవలె చుట్టిచుట్టి తిరుగు మన్న దానిచేతఁ గాదు.

కావున నేయంత్రమైనను సరే నియమితమైన యొకే తీరున తిరుగుట మాత్రమేగాని పలుదెఱంగుల విహరించుట దానికి

నతీతమైన మాహాత్మ్యము. చేతనాచేతనములకుఁ గల ముఖ్య వ్యత్యాసములలో నిది యొకటి. అర్థరూప్యము వెలఁజేయు కోడి తిరుగు తెఱఁగున లక్షరూపాయలు చేయు యంత్రము దిరుగనేరదు. కావున అఖండము లగు చిత్తరువులు యంత్రములచే రచింపఁబడుటకుఁ గాదు. చీటీగుడ్డలు, మొదలగు వానిలో వేయఁబడియుండు ప్రతిమలు తొలుత హస్తలిఖితములు గాని యంత్రలిఖితములు గావు. నేత పనికిని, నేసినవానిపై ముద్రింపఁబడు ప్రతిమల పనికిని ఇదియొక తారతమ్యము. నేతపని యాద్యంతము యంత్రకృతము. ప్రతిమ లన్ననో చిత్రించుట చేతి పని. ముద్రించుటమాత్రము యంత్రకల్పితము.

ముద్రించుట యన నేమి? ఒకపలకలో అక్షరములో రంగులో యొకతీరునఁ జేర్చి కూర్చితిమేని ఆపలక కాగితము, వస్త్రము, ఇటువంటి వస్తువులపై నొకదాని వెనుక నొకటిగా పదేపదే పడుట. కాగితము నొకయంత్ర మొక జాడగాఁ బ్రక్కకు లాగుచుండును. అది యొక నిముసమో రెండు నిముసములో సాగుచుండిన పిదప పలకను ఇనుపద్ది యొండు భాగము లేచి తన ముందువచ్చిన కాగితపు భాగముపైఁబడి మఱల వెనుకకుఁ బోవును. కాగితము మునుపటి యట్లు అవతలికిఁ బోవుచుండును. మరల రెండు నిముసములకో నియమితమైన యెంతకాలమునకో పలక యథారీతిని పడి వెనుకకు మఱలును. ముద్రాపణ మన నింతయే. యంత్రములు నిర్ముమ్మ్రకారము

ఏకవిధమైన గమనమును గుణీకరించునేగాని చిత్రకారుఁడు వన్నెలు, గీతలు, పొందిక పొసఁగఁ జేర్చునట్లు నానావిధగతుల సమన్వయింపం జాలవు. ఇంతే కాదు. చిత్రమనఁగా భావప్రదర్శనమైన కృత్యము. చిత్రకారుఁడు, కవి, గాయకుఁడు వీరలు స్త్రీపురుషుల హృదయములోని భావములను రసములను, ఇంగితములను ప్రకటించునట్టియు నుద్దీపింపఁజేయునట్టియు క్రియలను సృష్టింతురు. జడపదార్థములైన యంత్రములకు భావములెక్కడివి? కాళిదాసునివలె కవిత్వముఁ జెప్పుమా యని యెంత బొగ్గు నీళ్ళు వేసినను ఆవిరియోంత దక్క ఇంకే ధ్వనియు బయటికి రాదు. సౌందర్యము, హాస్యము, కోమలత, ప్రచండత ఇత్యాదిరసములు మనుష్యమానసాంతర్గతంబులు. వీనిని వెలిబెట్టు చేష్టలు మనుజసాధ్యములు గాని యన్యంబులెన్నంటికిం గావు.

కావుననే వస్త్రాభరణాదుల యందును అద్భుతములైనవి హస్తరచితములుగా నుండుట. మిక్కిలి సుకుమారములైనవియు రంగులు, తళతళలు, గీటులు, ఛాయలు మొదలగువాని యలంకారకర మగు కలయికచేఁ దీర్పఁబడునవియు నైన కళలలో యంత్రములకుఁ బ్రవేశము బొత్తుగా లేదు. శ్రీ శ్రీ అలెగ్జాంద్రా మహారాణిగారి పట్టాభిషేకపరిధానములు ఢిల్లీలో చేతితో నేయఁబడి బంగారు సరిగె, ముత్యములు, నానావిధవర్ణచిత్రములు వీనితో శృంగారింపఁబడినవి.

కావున యంత్రవ్యాప్తివలన చురుకుఁదనము గలవారి కే నాఁడును పనికిఁ గఱవు గాదు. తామసగుణపూరితులైన మందస్వభావులకు యంత్రము లుండిననొకటే లేకున్న నొకటే. అట్టివా రెన్నంటికిని ఎన్ని పను లున్నను కృతప్రారంభులుగారు.

సౌఖ్యస్వభావము

ఈకారణంబులం జేసి యనాయాసస్వర్గము యంత్రములను సోపానప్రాప్తిఁ జే దిగి వచ్చి మన కింద్రభోగము సిద్ధింపఁజేయు ననుట పిచ్చిమాట యని వ్యక్తీకరింపఁబడియె. దేవేంద్రభోగము రాదు గదా యని బుద్ధిశాలి యెవ్వఁడును జింతింపఁడు. ఎందున కన, ఒక్క పనిపాటును లేక యూరక కూర్చుండిన నెట్టి భోగములును మనకు రుచింపవు. కష్టపడిననేగాని సుఖము సుఖముగఁ దోఁపదు. మఱియు సౌఖ్యము నాశించి యద్దానినే అన్వేషించిన నీడయుంబోలె నది మనము వెనుదగులు కొలఁది ఇంకను ముందునకుఁ బోవుచుండునేగాని చేఁజిక్కదు. సౌఖ్యము తన్నే గోరి వచ్చువారి నిరసించును. అట్లుగాక కార్యసాధన కృతావధానులై చింత లేక తమ పనుల జాడలంబట్టి పోవు వారిని వల దన్నను వెన్నాడి కలయఁ జూచును. ఇది సౌఖ్య స్వభావము. నాకుం జూడ పురుషార్థములు పెక్కు లిటువంటివ యని స్ఫురించెడిని. ప్రొద్దస్తమానము 'నాకు 'దేహము ఆరోగ్యముగా నున్నదా లేదా' యని నాడి నిమిష నిమిష మునకును బరిశీలించి చూచువానికి ఆరోగ్యము నిలుచునా? ఆ-

యారోగ్య చింతయే యొక రోగము. చక్కఁగా చల్దిఁగుడిచి నాఁగేలి భుజముపై నుంచుకొని పొలముల బుద్ధి నిలిపి తన్ను దామఱచువాఁడు ఆరోగ్యవంతుఁడుగ నుండుటయే కాదు, సమాధి నానందించు యోగీశ్వరతుల్యుం డనినను దప్పు లేదు. ఇట్లే ముక్తి, ఆత్మజ్ఞానము ఇత్యాదిసిద్ధులు ధర్మనిరత చిత్తులను తమంతట వచ్చి చేరును. అర్థోదయము నట్లే. కేవలలోభబుద్ధిని ధనమునే యాకాంక్షించి పలవరించువారి దేశమున లక్ష్మి చిరకాల నివాసముఁ జేయదు. ఐరోపావారు ధనపిశాచావిష్టులుం గారనుటకు వారి యైశ్వర్యమే ప్రమాణము. ఇది వింతయైన పలుకుగఁ దోఁచునేమో! వివరించెద వినుండు. లోభులు ధనమును పాతిపెట్టి దీపము బెట్టుకొని కావలియుందురే కాని ఇంకెన్నఁడో ఫలముల నిచ్చిననిచ్చు నుద్యోగముల వినియోగింపరు. మూలధన ప్రయోగంబు లేనిది ద్రవ్యములు విస్తరింపవు. ఈప్రయోగమునకు సాహసము ప్రేరేపక హేతువు. చూడుఁడు! వారు ఆశాహతు లనుకొందము. మన మాశ లేని వారము కాము గదా? ఐన్న వారుమాత్ర మేల సర్వవిభవసమేతులై యుండుట? మన మష్టదారిద్ర్య తాడితులై మలయుట? నిజము చూడం బోయిన నాదికారణ మొక్కటే. అయ్యది పౌరువంతులై నైజశక్తుల నిగ్రహించి క్రుంగక నీక దేశాభిమానము, సత్యనిరతి గలిగి తమ తేజంబును ప్రకటించిన సర్వసిద్ధులు కరతలామలకములౌట స్వాభావికము. పౌరుషహీనతయే మన దుస్థితికిఁ గార

ణము. కావుననేగదా ఇప్పుడు సుమారైనూఱు సంవత్సరములుగ కవిత్వము, తత్త్వశాస్త్రము, ప్రకృతిశాస్త్రము, శిల్పకళ ఇత్యాదులయందెందును ఉత్కృష్టములైన కృతులెవ్వియు నీఖండంబున నుద్భవిల్లకుంట? తత్పూర్వము ప్రాచీనులు ఈ యన్నిటియందును బ్రగల్భులై యుండిరి. ఏకాలమున మన వారు పౌరుషమే ప్రధానమని నమ్మి ఉత్కృతునకలట్లుండిరో ఆ వీరయుగంబులైన భారతకాలాదులలో శత్రుభంజనక్రీడతోడ సర్వక్రీడలు, శాస్త్రములు ప్రబలియుండినవి. ఎప్పుడు బానిసతనంబు ప్రాప్తించి శత్రువులయు, దురాచారములయు, కనుసన్నల గ్రుక్కుమిక్కనక మెలంగవలసినవారమై మీసములసింగారమునకకాని మగతనముఁ దెలుపుట కుంచుకొనని వారమైతిమో నాఁడే ఈశిఖండులచే నిండిన దేశములో నుండరాదని అర్థలక్ష్మియొక్క తెయేకాదు, ఆమె నెడఁబాయకుండు సర్వలక్ష్ములును అంతర్థానమొందినవి. పురుషకారప్రకాశితులగుటచేత పాశ్చాత్యులు సర్వవిధములైన యభ్యుదయములకుఁ బాత్రులైరనుట యుక్తము. ఊరక వారిని లోభులనుట పాపము. ధనమును మాత్రము మూటలఁగట్టి ఇంకేగొప్పతనము లేనివారైయున్నచో నొకవేళ నట్లనినను జెల్లునుగాని ప్రత్యేకముగ శాస్త్రసంచయముల నెల్ల శోధించి వికసింపఁజేసిన మహాత్ములను శుద్ధలోభులనుట చెల్లదు. అదియుండనిటుండు.

యంత్రకళలచే దేశమునకు మొత్తము మీఁద మేలు గలిగినను జీతమునకుఁ బనిఁజేయు జన సామాన్యమునకు వీనివలన ఎగ్గా లగ్గా, యనుట విచార్యము.

యంత్రకళలచే జీతగాండ్రకు తటస్థించు సుఖదుఃఖములు

(1) యంత్రోద్భవముల వెలలు సాధారణముగఁ దఱుగుచు వచ్చును. అదెట్లనిన, యంత్రవ్యవహార మధికవృద్ధి ననుసరించును. కృషివలె హీనవృద్ధి పీడితముగాదు. కావున సరకులు హెచ్చుకొలఁది వెలలు లొచ్చగును. అట్లాట ఒకవేళ కూలి తగ్గినను ఆ తగ్గినకూలికే మునుపటియంతయో ఇంకను ఎక్కువయో సామానులు గొనవచ్చును గనుక మొత్తము మీఁద లాభమే.

పై వాదమునకు ఆక్షేపణములు:—ఈ లాభము నెప్పుడు వడయఁ జాలుదురు? తాము వినియోగించు వస్తువులు యంత్రకృతములైనయెడలఁ గదా! ధనికులు వాడెడి జరతారుశాలువలు, లోహపాత్రములు, మున్నగునవి యంత్రములచేఁ జేయఁబడి, బీద లుపయోగించు మట్టిపాత్రలు మోటుగుడ్డలును పూర్వమువలె హస్తనిర్మితములేయైన యంత్రీయముల వెలలు తగ్గిన ధనికులకేగాని తక్కువవారికేమి మేలు?

మఱియు పూర్వము వివరింపఁబడినట్లు జనసామాన్యము తమ రాఁబడిలో ముక్కాలు ముఃవ్వీసముపాలు వినియోగించు భోగ్య

ములు భోజనము గృహములు గట్టి గుడ్డలు. నివాసాహారముల యుత్పత్తిలో యంత్రము లంత సహాయకారులుగావు. ఇఁక గుడ్డ లన్ననో ఇవి కొంతమట్టునకు నయములైనను సరాసరికి కోమలమకూల రచనయందుఁబలె కర్కశవస్త్రవయనమున యంత్రములు ప్రయోజకములుగావు. కాన మోటుగుడ్డలధరలు విశేషము ౖవాలవు.

ఇందుచేత: నుద్ధతులతో సమానమైన యుపయుక్తతను పరిహీణులైనవారు యంత్రములవలనఁ బడయఁజాల రనుట స్పష్టము. ఈవిషయమునే ఇంకను విస్తరించి నుడివెద.

వస్తుసముదాయములు రెండు తెఱఁగులుగ విభజింప వచ్చును. ఆవశ్యకములు, అలంకారములు, అని.

ఆవశ్యకములు : భోజన నివాసాదులు. అలంకారములు : చీని చీనాంబరంబులు, భర్మహర్మ్యములు, మృష్టాన్నములు, మణిగణఖచిత భూషణంబులు మున్నగునవి.

మొత్తముమీఁద నావశ్యకములు హీనవృద్ధిపాత్రములు. అనఁగా బడిడములు విశేషించి యుత్పత్తిఁ జేయవలయు నన్న వ్రయము క్రయము హెచ్చును. జనసంఖ్య యెక్కువయగుడు, బాడుగలు, ధాన్యముల ధరలు, పైని కెగయుచుండుట యను భవ విదితమే.

అలంకారము లధికవృద్ధి పాత్రములు. అనఁగా రాశి గురుత్వంబు వహింపుకు వ్రయక్రయములు లఘువు లగును. వీని

యందుఁ బలె పైవానియందు యంత్రము లంత తఱుచుగ వాడఁ బడవు.

బీదలును సామాన్యప్రజలును తమయాదాయములో నెక్కువపాలు ఆవశ్యకములవాత వేతురు. మహారాజులైనవారు అలంకారముల కర్పింతురు. నెలకు 1,000 రూపాయలు వేతనముగల యుద్యోగస్థుఁడు ప్రాణాధారములకై 200 రూపాయలు సెలవుచేసినను ఆదాయములో నైదింటనొకవంతే. నెలకు 5 రూపాయలు తీయువాఁడు ఒక్కరూపాయ సారాయికిఁబెట్టి 4 రూపాయలు ప్రాణమాన రక్షణార్థము వేసిన $\frac{4}{5}$ వంతు ఆవశ్యకవ్రయముగదా ? ధనికుఁడు ఆదాయములో 100 కి 20, బీదవాఁడు 100 కి 80 వ వంతులు ఆవశ్యకములకుఁ బెట్టుదురు.

యంత్రములచే నలంకారములు మాత్ర మెక్కువ న్షరు మగునుగాన పోల్చి చూచిన ఆధ్యులం జెందు నంతఫలంబు దీనులం జెందనేరదు.

(2) యంత్రములచే నుత్పత్తి హెచ్చుచున్నది. దానిచే వెలలు పడును. వెలలు తగ్గుడు అమ్మకము జాస్తీయగును. వాణిజ్య విన్యాసముచే మునుపటికన్న నెక్కువపని వర్తకమున నేర్పడును. కావున యంత్రములచే స్థానభ్రష్టులైనవారు నూతనముగఁ గల్పింపఁబడిన ఇతరకార్యములలోఁ బ్రవేశించి ప్రాప్తభరణులు కావచ్చును. కావున యంత్రములచే నేమాత్ర మెవ్వరికిని గష్టముగాదు.

ఈవాదము పూర్వమే ఖండితమయ్యెను మఱియుఁ జర్చింతము.

వెలలు క్రుంగుకొలఁది వాణిజ్యములు పొంగు ననుట యమోఘన్యాయంబుగాదు. కొన్నిటియందు మనయాసక్తి త్వరలో మితి మీఱిన దగును. కొన్నిటియందుఁ గాదు. బంగారు నెంత కూడఁబెట్టినను ఇంకను గూడఁబెట్టుద మను ఆశ వదలదు. కావున నది యెంత సరసమైనను దాని క్రయము విరసముగాదు. మితాసక్తిపాత్రములైన వస్తువు లూరక లభించినను మన మెక్కువగా ప్రోగుఁజేయఁగోరము. ఉప్పు నయమయ్యెఁగదాయని హద్దుపద్దులేక నోటిలో నెవ్వఁడు నిండించును? మొత్తముమీఁద ఆవశ్యకముల మీఁద ననురక్తి త్వరలో నంత మొందుట స్వాభావికము. అలంకారములయం దంత శీఘ్రముగ నార్పఁబడదు. భోజనమునకై నూఱురూపాయలు సెలవుఁజేసిన నిదిదుండగముగదాయని విస్మితులౌవారును, నగలు, కాశీచీరలు, సొగసైనయిండ్లు, శృంగారాగారంబులు, ఉద్యానవనములు, ఇత్యాద్యతిశయిత భోగభాగ్యంబులకై వేలకొలఁది ధారవోసినను అమిత వ్యయమని చింతింపరు. ఈ మనోభావము మేరమీఱినదిగాకున్న యుక్తమనియు, పురోవృద్ధికి ననుకూల మనియు నాగరికతాలక్షణ మనియు శ్రీలుత వాంఛావిమర్శ సందర్భమునఁ బ్రకటించితిమి. అది యిట్లుండె.

మఱియొకటి. సంకలితములైన వ్యవహారములలో నొక దానికి మాత్రము వెలతగ్గిన దాని యమ్మకము పెఱుగఁజాలదు. దృష్టాంతము. ఊరుగాయబానలు మామిడికాయలు లేనిది వ్యర్థములు. వానివెల యెంతచులకనైనను మామిడిపంట ననుసరించి ఎక్కువగనో తక్కువగనో యవి చేయఁబడును గాని ధరలు తేలికయయ్యెఁ గదాయని యెక్కువగ నెవ్వరును గొనరు.

కావున నయము క్రయము యథాక్రమబద్ధము లనుట సరాసరికి సరియైనను విఱుగులు లేని న్యాయముకాదు. మఱియు, క్రయములు అధికములై తుట్టతుదకు నూతనములైన యంగళ్లు స్థాపింపఁబడు ననుకొందము. ఈస్థాపన తలఁచిన మాత్రాన అయ్యెడు పనిగాదు. కాలాంతరంబునంగాని తత్క్షణంబున నన పణ్యశాలలు పుట్టుగొఁగు లట్టు బయలువెడలవు. అట్లగుటచే నిప్పుడు పనిఁ బోఁగొట్టుకొని పరితాపపడువానికి ఇవియెట్లు శైత్యోపచారము లవును? నేఁడు కూడు లేదని వాపోవు బీదలకు ఇంకాఱు నెలలకు దివ్యమైన యుద్యోగము తనంతట వచ్చి మీ పాదములం బట్టుకొను నన్న నేమి తృప్తి? కాలాంతరము సన్నియత మగునంతలో తమకే యాపని కుదురు నని యేమి నిశ్చయము? టాంగ్రింబండ్లు, జట్కాబండ్లును పరస్పర వైరమునన్నున్న సమయంబున కొందఱికిఁ గీడు మూడకపోదనుట అనివార్య సిద్ధాంతంబని యంటిమి. అయ్యది నిశ్చంచలము.

(3) మూలధనము శ్రమకునాలవాలము. మూలధనం బభివృద్ధియైన అనఁగా నుద్యోగముల నెక్కువగఁ బ్రయోగింపఁబడిన పనులును ఎక్కువగాను. పనులెక్కువయైన పనివాండ్రకు మేలు. దీని యాథార్థ్యము నంగీకరించితిరేని యంత్రములు కర్మకరుల కుద్యోగదాయకము లనుట నిరూపింప వచ్చును. అదెట్లన. యంత్రోత్పాదితముల వెలతగ్గును. దానివలన బీదలుగాకున్నను ధనికులైనను ఈ ప్సితవస్తుసంపాదనంబున మును పటికన్న తక్కువవ్యయముఁ జేయుదురు. తక్కువవ్యయముచే నెక్కువగ మిగులఁబెట్టఁ గలరు. ఇట్లు మిగిలిన విత్తంబులు మూలధనంబులుగ నూతనోత్పత్తికై యుద్యమములం దొడంగుదుగు. అందుచే వృత్తులు వర్ధిల్లి తొల్లి యంత్రకలాపోదయమ్మువలన స్థానభ్రష్టులైన కర్మకరులకు మఱల జీవనోపాయముల సమకూర్చును. యంత్రములు శ్రమను మిగుల్చుటయే కాక మూలధనమును మిగిల్చి మూరుకొనఁజేయుఁ గావునను, ఈ మిగిలింపఁబడిన రెండును కలిసినంగాని వ్యర్థము లగుఁగాన, పరస్పరాకర్షణశక్తియుతము లగుటఁజేసియు; చిట్టచివరకుఁ దప్పక సంగమించి నిరవధికా ధనరాసులకు జన్మభూములై భాగ్యవంతులకును నిర్భాగ్యులకును సమానముగ సౌఖ్యము లొడఁగూర్చును. కావున యంత్రములును హస్తములును ఇతరేతర ద్రోహులుగారు. అన్యోన్యసహాయకారులే.

పైవాదమునకు ఆక్షేపణలు:—

చిట్టచివరకుఁ గలిసి సుఖించుట యల్లాండనిండు. చిట్టచివర యనఁగా కాలాంతరమున ననుట. ఈకాలము స్వల్పమో దీర్ఘమో ఎవరెఱుంగుదురు? క్రొత్తవృత్తుల నతిశీఘ్రముగ నలవరించుట యసంభవము. ఈమధ్యములో కడుపాత్రము నెట్లు భరింపనేర్తుము?

మఱియుఁ గూలివార మైనమేము బిడ్డపాపలు గల సంసారులము గావున తావుమార్చుట బహుదుర్లభము. తావు మార్చుటయే దుర్లభ మనఁగా నిక దేశదేశములఁ ద్రిమ్మరుట యన కలనైన నసంభావ్యము. మూలధనమో మాయట్లు స్థావరము గాదు. ఱెక్కలు గల పక్షివంటిది. ఇంగ్లాండులో మిగులఁబెట్టఁబడిన వసువులు ఇండియారైల్వేలలోను చీనాదేశపురైల్వేలలోను, దక్షిణఅమెరికాయందలి గోధుమపంటలయందును విక్షిప్తములై యుండుట సర్వజన విదితమేగదా! కావున విశేషించిన విత్తములచే మాదేశములోని వృత్తులు వీర్యవంతములౌ ననుట యేమి నిజము? చంచలమైన పరిపణముతో ప్రపంచాటనముఁ జేయ మేము హనుమంతులము గాము నారదులము గాము! ఒకవేళ చీనా, ఇండియా, అమెరికాలోని ప్రజలకు బత్యము సత్యమైనను ఇంగ్లాండులో యంత్రములచే గతజీవనులై వగలనొగులు మాకు నందుచే నాఁకలి యంత యొందునా? కావున యంత్రములు సర్వశ్రేయఃప్రదము లనుట పుంజిగల వారనవలసిన మాటగాని కర్మకరులు వచింపందగిన వాక్కు-